

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Hittudományi Doktori Iskola
Képzési Terv

Budapest
2013

<i>A Doktori Iskolában folyó PhD képzés</i>	1. §
<i>A kreditpontok rendszere a Doktori Iskolában</i>	2. §
<i>A PhD képzés licenciátusi és doktori ciklusának tanegységei</i>	3-4. §§
<i>A doktorandusz kutatási terve</i>	5. §
<i>A tudományos munka végzéséhez szükséges kompetenciák elsajátítása</i>	6. §
<i>A tanulmányok lezárása</i>	7-8. §§
<i>A Doktori Iskolában folyó tudományos kutatás</i>	9. §
<i>Függelék: I. A teológiai program tantárgyleírásai</i>	15. old.
<i>Függelék: II. A kánonjogi program tantárgyleírásai</i>	26. old.

Az egyházi fakultások tudományos és oktatási működése az Apostoli Szentszék – mint olyan hatóság, amely ezen intézményeket alapította vagy jóváhagyta – felsőbb irányítása alatt áll. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara és Kánonjogi Posztgraduális Intézete a szent vagy a szent dolgokkal kapcsolatos tudományok kutatására és a hallgatóknak való tudományos szintű továbbadására, valamint ezeken keresztül a kinyilatkoztatott igazság mélyebb megértésére szolgál (vö. CIC 815-816. kánonok). A *szent tudományok* elnevezés a teológiát – és egyes ágait – valamint a keresztény filozófiát és a kánonjogot jelöli. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Doktori Iskolájában tehát, a fenti tudományok önálló művelésébe vezetik be a doktorandusz hallgatót, hogy tudományos munkájával új, előrevivő eredményekkel gazdagítsa a hittudományokat, az Apostoli Szentszék Nevelésügyi Kongregációja által kiadott kötelező előírások maradéktalan megtartásával. A PhD képzés elméleti, gyakorlati kurzusait, valamint a PhD fokozat megszerzését célzó egyéni kutatást a Képzési Terv szabályozza. A Képzési Terv rendelkezései és értelmezése, nem ellenkezik a *Sapientia Christiana* (1979. IV. 15.), valamint a hozzákapcsolt *Ordinationes*, ill. a *Novo Codice* (2002. IX. 2.), továbbá a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara és Kánonjogi Posztgraduális Intézete *Ordo*-jának rendelkezéseivel.

A Doktori Iskolában folyó PhD képzés

1. § (1) A *Sapientia Christiana* (1979. IV. 15.) és a *Novo Codice* (2002. IX. 2.), valamint a további vonatkozó kánoni előírások alapján – szem előtt tartva a tisztán hitéleti képzések sajátosságait – a PhD képzés a Doktori Iskolában (továbbiakban: DI) szervezett formában történik, melyen belül elkülönül a *licenciátusi* és a *doktori* ciklus (vö. Doktori Szabályzat, 13. §).

(2) A doktorandusz hallgatói jogviszonyt eredményező, három év (36 hónap) tanulmányi időtartamú posztgraduális képzés, amely a PhD fokozat megszerzésére készít fel. A képzésben a kreditpontok megszerzésének és a doktori ösztöndíj folyósításának időtartama három év (36 hónap).

(3) A PhD képzés hat féléves időszakában, a *Sapientia Christiana* (1979. IV. 15.) előírása szerint – mely részletesen rendelkezik a szent tudományok Apostoli Szentszék által elismert akadémiai fokozatok elnyeréséről – elkülönül a licenciátusi ciklus és a doktori ciklus. A licenciátusi ciklus időszaka a teológiai programban négy félév, a kánonjogi programban pedig – a *Novo Codice* kezdetű határozat (2002. IX. 2.) alapján – hat félév. A PhD képzésen belül lévő doktori ciklus két félévet foglal magában. A PhD képzés időtartama tehát hat félévnél rövidebb idő alatt nem zárható le (vö. Doktori Szabályzat, 18. §).

A kreditpontok rendszere a DI-ben

2. § (1) A szervezett PhD képzés teljesítése meghatározott számú kreditpontok megszerzéséhez van kötve, ami egy féléven belül legalább 30 kreditpont teljesítését teszi szükségessé, amely a PhD képzés hat féléve alatt összesen legalább 180 kreditpontot jelent.

(2) A PhD képzés licenciátusi ciklusában a vizsgakötelezettségekkel rendelkező tárgyak teljesítésekor javítóvizsgára, a Doktori Szabályzat 24. §-a alapján, csak elégtelen érdemjegy esetében van lehetőség. Egy féléven belüli több mint három elégtelen érdemjegy esetében azonban ilyen javítóvizsgára nem kerülhet sor, hanem a doktorandusz hallgatót el kell bocsátani.

(3) A kreditpontok rendszere a szervezett PhD képzés licencia ciklusában a specializációnak megfelelő, a kötelező és választható kurzusokból, a szemináriumokból és a licenciátusi dolgozatból épül fel (vö. Doktori Szabályzat, 31. §). A felsorolt tanegységek kreditérték szerint a következő kategóriákba sorolhatók:

- (minden specializációs irány számára) kötelező kurzus (5 kreditpont);
- (egyres specializációs irányok számára) kötelező kurzus (4 kreditpont);
- szabadon választható kurzus (3 kreditpont);
- főszeminárium (10 kreditpont);
- a licenciátusi dolgozat (7 kreditpont [jeles], 5 kreditpont [jó], 3 kreditpont [közepes], 1 kreditpont [elégséges], 0 kreditpont [elégtelen]).

(4) A PhD képzés doktori ciklusában a kreditpontok rendszere két elemből áll: a doktori témához kapcsolódó egyéni kutatás, amelyet a témavezető a doktori szeminárium aláírásával ismer el; valamint a témához kapcsolódó és előírt különelőadás követelményeinek a teljesítése. A felsorolt tanegységek kreditérték szerint a következő kategóriákba sorolhatók:

- doktori szeminárium (15 kreditpont);
- különelőadás (15 kreditpont);
- kötelezően előírt speciális kurzus (10 kreditpont).

A PhD képzés licenciátusi és doktori ciklusának tanegységei

3. § A licenciátusi ciklus szervezett képzésének tanrendje 'A', 'B', 'C' és 'D' félévre, ill. „A”, „B” és „C” évre felosztva a *teológiai* program három specializációs irányában (vö. Isten, Krisztus, Egyház), valamint a *kánonjogi* programban. Az egyes tanegységek elméleti kifejtéséhez szorosan hozzákapsolódik a doktoranduszok által végzett és az adott témához kötődő egyéni tudományos kutatómunka és az arról történő beszámoló (vö. 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat).

(1) A teológiai program tanegységei:

a) minden specializációs irány számára kötelező kurzusok:

- *Az Újszövetség teológiája* I-II. (2 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Lelkipásztorokodástan* I-II. (2 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Kateketika* I-II. (2 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Bevezetés a dogmatörténetbe* (1 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Ószövetségi héber forrásolvasás* I-II. (2 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Újszövetségi görög forrásolvasás* I-II. (2 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Latin forrásolvasás* I-II. (2 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)

b) az egyes specializációs irányok számára kötelező kurzusok:

I. specializációs irány (Isten)

- *A modern ateizmus* ('A' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Filozófiai hermeneutika* ('A' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Az Isten-fogalom a vallástörténelemben* ('B' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Hellenisztikus teológia* ('B' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Posztmodern gondolkodás* ('C' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Isten a bizánci teológiában* ('C' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)

- *Vallásszociológia* ('D' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Tudományelmélet* ('D' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Az Ószövetség Isten-képe* ('D' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)

II. specializációs irány (Krisztus)

- *Az egyházjog teológiája* ('A' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Krisztus és a keresztény erkölcs sajátosságai* ('A' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Filozófiai krisztológia* ('B' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Messiási jövendölések az Ószövetségben* ('B' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *A kisgyermek Krisztus-képének kialakítása* ('B' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *A IV-V. sz. krisztológiája* ('C' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *A keresztény misszió* ('C' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Krisztus misztériuma a liturgikus évben* ('D' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Bizánci krisztológia* ('D' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Hans Urs von Balthasar krisztológiai felfogása* ('D' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)

III. specializációs irány (Egyház)

- *Az egyházjog teológiája* ('A' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Ókeresztény szimbólumok* ('A' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Ekkleziológiai irányzatok a II. Vatikáni Zsinat után* ('A' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *A pápai primátus az egyháztörténelemben* ('B' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Hagiográfia* ('B' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Egyházi eljárásjog I.* ('C' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Az egyházi mozgalmak lelkipásztori jelentősége* ('C' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Izrael és az Egyház* ('C' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Monasztériológia* ('C' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Egyházi eljárásjog II.* ('D' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Kontroverzia az Egyházban* ('D' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Az Egyház erkölcsi tanítása korunk jellemző témáiról* ('D' félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)

c) szabadon választható kurzusok:

- *Az etika története* (1 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Szinoptikus bibliaolvasás* (1 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Apokrif evangéliumok I-II.* (2 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Filozófiai esztétika* (1 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)
- *Az ökumenizmus története I-IV.* (4 félév, 2 óra elmélet + 1 óra gyakorlat)

d) főszemináriumok:

- *Rendszeres filozófia* (4 félév, 1 óra gyakorlat)
- *Filozófiatörténet* (4 félév, 1 óra gyakorlat)
- *Ószövetség* (4 félév, 1 óra gyakorlat)
- *Újszövetség* (4 félév, 1 óra gyakorlat)
- *Patrológia* (4 félév, 1 óra gyakorlat)
- *Kánonjog* (4 félév, 1 óra gyakorlat)
- *Bibliai nyelvek* (4 félév, 1 óra gyakorlat)
- *Dogmatika* (4 félév, 1 óra gyakorlat)
- *Egyháztörténelem* (4 félév, 1 óra gyakorlat)
- *Fundamentálteológia* (4 félév, 1 óra gyakorlat)
- *Morálteológia* (4 félév, 1 óra gyakorlat)
- *Pasztorálteológia* (4 félév, 1 óra gyakorlat)

(2) A kánonjogi program tanegységei:

a) kötelező kurzusok

- *Metodológia* (1 félév, heti 2 óra: „A”, „B”, „C” év I. félév)
- *Latin nyelv I-III.* (6 félév, heti 2 óra: „A”, „B”, „C” év I-II. félév)
- *Egyházi büntetőjog* (2 félév, heti 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „A” év I-II. félév)
- *Bevezetés a keleti egyházjog* (1 félév, heti 2 óra: „A” év I. félév)
- *Az Egyház tanító feladata* (1 félév, heti 2 óra: „A” év II. félév)
- *Egyházi eljárásjog* (5 félév, heti 2 óra: „A”, „B” év I-II. félév, és „C” év I. félév)
- *Jogteológia* (1 félév, heti 2 óra: „A” év II. félév)
- *Egyházi rend* (1 félév, heti 2 óra: „A” év II. félév)
- *Egyházi vagyonyjog* (1 félév, heti 2 óra: „A” év I. félév)
- *Római jog* (2 félév, heti 1 óra: „A” év I-II. félév)
- *Magyar állami egyházjog* (2 félév, heti 1 óra: „A” év I-II. félév)
- *Általános normák* (2 félév, heti 2 óra: „B” év I-II. félév)

- *Jogforrások története* (1 félév, heti 2 óra: „B” év II. félév)
- *Egyházi alkotmányjog* (2 félév, heti 2 óra: „B” év I-II. félév)
- *Jogfilozófia* (2 félév, heti 1 óra: „B” év I-II. félév)
- *Egyházi közjog* (2 félév, heti 1 óra: „B” év I-II. félév)
- *Bevezetés a világi jogba* (4 félév, heti 1 óra: „B”, „C” év I-II. félév)
- *Szentségi jog* (2 félév, heti 2 óra: „B” év I-II. félév)
- *Szerzetesjog* (1 félév, heti 2 óra: „C” év I. félév)
- *Egyházi intézménytörténet* (1 félév, heti 2 óra: „C” év II. félév)
- *Közigazgatási jog* (2 félév, heti 2 óra: „C” év I-II. félév)
- *Házasságjog* (2 félév, heti 2 óra: „C” év I-II. félév)
- *Kánonjogi pszichológia* (2 félév, heti 2 óra: „C” év I-II. félév)

b) szabadon választható kurzusok:

- *Püspökökre vonatkozó egyházi rendelkezések [a kezdetektől a 12. sz.-ig]* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „C” év I. félév)
- *Összehasonlító állami egyházjog* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „B” év I. félév)
- *A temetésre vonatkozó egyházfegyelem a 12-13. században* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „B” év II. félév)
- *Egyházi bíráskodás az érett középkorban* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „B” év I. félév)
- *Az egyházi jogforrások feldolgozásának szempontjai* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „C” év I. félév)
- *Spanyol állami egyházjog* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „A” év II. félév)
- *Dekretisták és dekretalisták* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „C” év II. félév)
- *Konkordatárius jog* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „C” év II. félév)
- *A keleti egyházak szervezeti sajátosságai* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „A” év II. félév)
- *A törvényt magyarázat és a joghézag kitöltése a kánonjogban* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „B” év II. félév)
- *A kánonjog modern kodifikációja* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „C” év II. félév)
- *A papság anyagi ellátása* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „A” év I. félév)
- *A kánoni forma jogintézményének kialakulása és mai szabályozása* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „A” év II. félév)
- *A tomista jog- és állambölcsélet aktuális kérdései* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „B” év II. félév)

- *A boldoggá- és szentté avatási eljárás* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „B” év I. félév)
- *Klerikusi illemtörvény* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „C” év I. félév)
- *A celibátus intézményének története* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „B” év II. félév)
- *A bűnbánat szentségének egyes kérdései* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat „A” év II. félév)
- *A keresztény házasság jogi szerkezetére és szentségére vonatkozó kérdések* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „C” év II. félév)
- *Német egyházi terminológia* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „C” év I. félév)
- *Pápai beszédek a Rota Romana-n* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat „B” év II. félév)
- *Alapelvek a peres eljárásban* (1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat „A” év II. félév)

c) főszemináriumok:

- *Kánonjogi forrásolvasási gyakorlat* (6 félév, heti 1 óra gyakorlat: „A”, „B”, „C” év I-II. félév)
- *Közigazgatási gyakorlat* (3 félév, heti 1 óra gyakorlat: „A”, „B”, „C” év II. félév)
- *Egyházi bírósági joggyakorlat* (2 félév, heti 1 óra gyakorlat: „C” év I-II. félév)
- *Szerzetesjogi gyakorlat* (1 félév, heti 1 óra gyakorlat: „C” év I. félév)
- *De normis generalibus* (6 félév, heti 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „A”, „B”, „C” év I-II. félév)
- *De Ecclesiae munere sanctificandi* (6 félév, heti 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „A”, „B”, „C” év I-II. félév)
- *De populo Dei* (6 félév, heti 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „A”, „B”, „C” év I-II. félév)
- *De processibus* (6 félév, heti 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat: „A”, „B”, „C” év I-II. félév)

4. § (1) A doktorandusz hallgató a PhD képzés doktori ciklusában a kutatási tervében rögzített és doktori témájához kapcsolódó egyéni kutatással és félévente legalább egy különőadás teljesítésével szerezheti meg a szükséges kreditpontokat. Ez egészülhet ki a doktorandusz programjának megfelelő (vö. teológiai, kánonjogi), vagy a részképzés beszámításakor külön előírt kötelezően teljesítendő speciális kurzusokkal.

(2) A doktorandusz hallgató a kutatási tervében rögzített és a doktori témához kapcsolódó egyéni kutatás körébe eső tudományos tevékenységéről és eredményéről, a Doktori Szabályzat 34. §-nak megfelelően, köteles minden félév végén írásban beszámolni. A beszámolóhoz mellékelni kell a saját kutatást összefoglaló, részeredményeket tartalmazó dolgozatot; a tudományterületnek megfelelő elismert szakmai folyóiratokban közlésre elfogadott tanulmányok listáját (teljes bibliográfiai adatok feltüntetésével); a szakmai tudományos konferenciákon elhangzott előadásainak adatait; valamint a tudományos felkészülés keretében a témavezető által kijelölt idegen nyelvű szövegek fordítását. Az

írásbeli beszámoló és az ahhoz csatolt mellékletek alapján, a témavezető dönt a doktori témához kapcsolódó egyéni kutatás értékeléséről a doktori szeminárium keretében.

(3) Kötelezően előírandó speciális kurzus a DI kánonjogi programjának doktori ciklusában: *Latinitas canonica* (1 félév, heti 2 óra: „A”, „B”, „C” év II. félév).

(4) A Doktori Szabályzat 25. § szerint elismert részképzés esetében, a Tanács javaslatára a DI vezetője a következő speciális kurzusok hallgatási és vizsgakötelezettségét írhatja elő a PhD képzés doktori ciklusában: *Ószövetségi héber forrásolvasás* I-II (2 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat); *Újszövetségi görög forrásolvasás* I-II (2 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat); *Latin forrásolvasás* I-II (2 félév, 1 óra elmélet + 1 óra gyakorlat).

A doktorandusz kutatási terve

5. § (1) A doktorandusz kutatási tervére a jelölt érdeklődését, egyéni képességeit, addigi tudományos munkáját, valamint az adott tudományterület nyitott kérdéseit mérlegelve, a doktorandusz témavezetője tesz javaslatot, melyet a DI vezetője fogad el.

(2) A kutatási tervnek tartalmaznia kell a kutatás folyamán megválaszolandó fő kérdéseket, az elérendő eredmény feltárására használt eszközöket és módszereket, továbbá a kutatás ütemezését, a részeredmények megismertetésének módját, végül az elérendő eredmény jelentőségének rövid indoklását.

(3) A kutatási terv ütemezésének féléves bontásban kell történnie, azaz a szervezett képzés mind a hat félévét, és az abban kitűzött egyes részcélokat is szükséges rögzítenie. A tudományos munka természetéből fakad, hogy a kutatás folyamán változhatnak az eredeti – az elfogadott képzési tervben előre megjelölt – hangsúlyok és célok. Ezt a változást hivatott követni a kutatási munkáról félévente kötelezően készítendő beszámoló, amelyben a doktorandusznak – a feltárt tények alapján – lehetősége van indokolni a kutatási tervhez képest történt módosításokat. Ennek az elfogadására – amíg az nem érinti a kutatási téma megváltoztatását – a témavezető jogosult, az adott félév doktori szemináriumának elfogadásával. A téma, ill. a témavezető személyének módosításához szükség van a DI vezetőjének előterjesztése nyomán a Tanács jóváhagyására [vö. Doktori Szabályzat, 19. § (4)].

(4) A kutatási tervben rögzített tudományos munka részeredményeit, a félévente esedékes beszámolón túl, amennyiben az bizonyítható, új és előrevivő kutatási eredményt tartalmaz, és illeszkedik a doktorandusz doktori témájába, a kutatási tervben felsorolt publikációs fórumok felhasználásával is (vö. szemináriumi előadás, tudományos szimpózium, szakcikk publikálása tudományos szakfolyóiratban vagy gyűjteményes kötetben) ismertetni kell.

(5) A doktorandusz (2)-(4) bekezdésben felsorolt tevékenységét a témavezető köteles felelősen irányítani, ellenőrizni a kutatási tervben foglalt munka színvonalas végrehajtását, segíteni a doktoranduszt tudományos közlemények publikálásában és az eredmények összegzésében. A témavezetőnek erről a munkájáról a tanulmányi évek végén rendszeresen írásban be kell számolnia a DI vezetőjének.

A tudományos munka végzéséhez szükséges kompetenciák elsajátítása

6. § (1) Mind a teológiai program egyes specializációs irányjaiban, mind a kánonjogi programban szervezett formában sajátítják el a doktoranduszok a tudományágnak és területnek megfelelő kompetenciákat. Így a PhD képzésen belül integránsan illeszkedik egymáshoz a tudományos szakismeret megszerzése, a segédtudományok és eredményük használata, valamint az adott tudományág vagy terület sajátos módszereinek és eszközeinek a megismerése. Ez magában foglalja azoknak a szakirányú idegen nyelvi ismereteknek az elsajátítását (vö. latin, ógörög, héber), amelyek elengedhetetlenek a teológia, vagy a kánonjog magas szintű műveléséhez és a források értelmezéséhez.

(2) A PhD képzés licencia ciklusában a doktorandusz hallgatóban ki kell alakítani azt a készséget, amellyel képessé válik saját tudományterületén belül adekvát és megalapozott kérdés megfogalmazására. Ez nem pusztán a probléma tudományos status questionis-ának összegzésére való képességet jelenti, hanem a status questionis alapján történő önálló kérdésfeltevés és válaszadás képességét is.

(3) A PhD képzés doktori ciklusában a doktorandusznak képessé kell válnia olyan tudományos módszerrel megírt összefoglaló munka elkészítésére, amely szem előtt tartva a Tanítóhivatal útmutatását, a vonatkozó magyar és idegen nyelvű szakirodalmat lehetőség szerint kimerítően feldolgozza, és a megfogalmazott konkrét, nyitott tudományos kérdésre új és előrevivő választ ad. Ezzel a doktorandusz megfelelő módon tanúsítja, hogy a tudományterületének sajátosságait és módszereit ismeri és körültekintően képes alkalmazni, azaz, hogy a tudományos munka végzéséhez szükséges kompetenciákat elsajátította.

(4) A PhD fokozathoz megkívánt kompetenciák elsajátítását nemcsak a doktorandusz témavezetője ellenőrzi, hanem a DI vezetője és a Tanács tagjai is, akik mindezt mérlegelve hozzák meg döntésüket a PhD fokozat megszerzésére irányuló eljárás megindításáról, a doktori kérelem elfogadásáról, a doktori fokozat odaítéléséről és minősítéséről.

A tanulmányok lezárása

7. § (1) A PhD képzés licenciátusi ciklusában előírt tanulmányok lezárására, licencia szigorlatra engedhető a doktorandusz. A DI-ben letett licencia szigorlat a hatályos állami előírások szerinti doktoranduszi abszolutóriumnak felel meg, melynek kiállításáról a DI vezetőjének előterjesztésére a Tanács dönt. Az Apostoli Szentszék által elismert teológiai és kánonjogi licenciátusra vonatkozó részletes előírásokat a *Sapientia Christiana* (1979. IV. 15.), valamint a hozzákapcsolt *Ordinationes*, ill. a *Novo Codice* (2002. IX. 2.), továbbá a PPKE HTK és a PPKE KJPI *Ordo*-ja rögzíti.

(2) Az abszolutóriummal egyenértékű licenciátusi oklevél kiállításának a feltételei:

- a) a programban (teológiai, kánonjogi) és a specializációban (Isten, Krisztus, Egyház) előírt tanulmányi kötelezettségek teljesítése, a vizsgák letétele;
- b) az elfogadott kutatási témában készített és a témavezető által irányított licenciátusi dolgozat benyújtása a témavezetőhöz, legalább 75 oldal terjedelemben (Times New Roman betűtípus, 12 pontos betűnagyság, 1.5-es sorköz, 3500 karakter oldalanként), amely meggyőzően bizonyítja az adott témáról szóló legfontosabb hazai és idegen nyelvű szakirodalom alapos ismeretét és a tudományos módszer alkalmazásánál elsajátítását (lábjegyzetekkel, forrás- és irodalomjegyzékkel ellátva, a tudományos kérdés alapos felvázolása, vélemények, meglátások és problematikus részkérdések ismertetése), valamint egy nyugati világnyelven írt tartalmi összefoglalóval zárul;
- c) a licenciátusi dolgozat legalább 1 kreditponttal való elfogadása a témavezető által;
- d) a licenciátusi szigorlat eredményes letétele (legalább „rite” minősítéssel), amely a teológiai program esetében magában foglalja a dogmatika, a morálteológia, a fundamentálteológia és a lelkipásztorkodástan azon témáit, melyek a doktorandusz specializációs irányához tartoznak, valamint alapvető kérdéseket a doktorandusz által benyújtott licenciátusi dolgozat témájából. A kánonjogi program esetében a licenciátusi szigorlat anyaga a teljes *Codex iuris canonici* (1983), hangsúlyozottan is bizonyos részei, az előre kiadott tételek szerint; kázusok, továbbá válogatott kérdések a keleti kánonjog köréből.

8. § (1) A licencia szigorlat a DI vezetője által előterjesztett, és a Tanács által jóváhagyott szigorlati bizottság előtt zajlik.

(2) A licencia szigorlat követelményei a teológiai programban a dogmatika, a morálteológia, a fundamentálteológia és a lelkipásztorkodástan azon témái, amelyek a doktorandusz

specializációs irányához tartoznak, valamint maga a licenciátusi dolgozat. A licencia tételsor az alábbi:

- I. Dogmatika:*
1. Az Istenről szóló beszéd;
 2. Isten létének tagadása az ateizmusban;
 3. A teológia visszanyúlása az ateizmushoz;
 4. Isten, mint Szent Titok Rahner teológiájában;
 5. A kereszténység és a vallások kapcsolata H.U. v. Balthasar teológiájában;
 6. A „pszichológia” és az interperszonális szentháromságtani elemzés Szt. Ágoston, Aquinói Szt. Tamás és Szentviktori Richárd teológiájában;
 7. Az ökonómiai és az immanens Szentháromság viszonya;
 8. A szentháromságtani személyfogalom problémája és isteni lényegi egységének értelmezése;
 9. Isten Lelke az evangéliumok tanúságtételében és a Szentlélek istenségéről szóló hitvallás kialakulása;
 10. A Filioque kérdés;
- Erkölcsteológia:*
1. A törvény éthosza;
 2. Az evangéliumi törvény Szent Pál tanítása szerint;
 3. Az erkölcsteológia emberképe;
 4. A hit erénye;
 5. Az erkölcsi cselekvés szubjektív tényezői;
 6. A bűn;
 7. A vallásosság sajátos megnyilvánulásai;
 8. A sarkalatos erények az ókori görögöknél és a Bibliában;
 9. Az öngyilkosság kérdése;
 10. A keresztény okosság erénye;
- Fundamentálteológia:*
1. Kinyilatkoztatás az Ószövetségben;
 2. Kinyilatkoztatás az Újszövetségben;
 3. A kinyilatkoztatás kérdése az utolsó három egyetemes zsinaton;
 4. A kinyilatkoztatás modelljei;
 5. A sugalmazásról szóló tanítás;
 6. A kánon, a hagyomány és a tekintély;
 7. A vallás mint jelenség;
 8. A kereszténység és a vallások;
 9. A teológusok és a tanítóhivatal a vallásokról;
 10. A vallási pluralizmus;
- Lelkipásztorokdástan:*
1. A liturgia fogalma;
 2. A keresztségi élet kultikus dimenziója;
 3. A lelkipásztori tevékenység körei az Egyházban;
 4. A világiak és az állandó diakonátus szerepe az evangelizációban;
 5. A húsvéti misztérium évi ünneplése: a Szent Háromnap;
 6. A keresztség szentségének liturgiája;
 7. A katekumenátus intézménye;
 8. Húsvét előkészületének negyven napja;
 9. A megtestesülés misztériumának ünneplése;
 10. A teremtés szertartása;
- II. Dogmatika:*
1. Az újszövetségi krisztológiák sokfélesége;
 2. Preegzisztencia és megtestesülés krisztológiák;
 3. Az isteni és az emberi természet viszonyának kérdése Jézusban;
 4. Az egyházatyák tanítása a megváltásról;
 5. Szt. Anzelm és Szt. Tamás megváltástana;

6. A bűn, mint többszörös elidegenedés, és a megváltás;
7. A megtestesülés misztériuma;
8. A Fiúisten embersége;
9. Hans Urs von Balthasar szotériológiája;
10. Karl Rahner krisztológiája;

Erkölcsteológia: 1. Az ó- és újszövetségi erkölcs;

2. Szt. Ágoston a Hegyi-beszédről;
3. A törvény;
4. A remény erénye;
5. A vallásosságon belüli elköteleződések;
6. Az eutanázia és a halnisegítés;
7. Aquinói Szt. Tamás erénytana;
8. A keresztény igazságosság erénye;
9. Az alázat erénye;
10. A szexualitás bibliai képe és értelmezése;

Fundamentálteológia: 1. Nem-keresztény források Jézusról;

2. Jézus Krisztus mint Isten kinyilatkoztatása;
3. A csoda a Szentírásban;
4. Jézus feltámadása;
5. Messianizmus az Ószövetségben;
6. Messiási címek az Újszövetségben;
7. Az Emberfia cím;
8. Jézus pere;
9. A Fiú és az Abba;
10. A történeti Jézus-kutatás;

Lelkipásztorkodástan: 1. Krisztus misztériuma és a liturgia;

2. Az önálló, valamint a papnélküli igeliturgia;
3. Az egyházi rend szentségének liturgiája;
4. A püspök és a plébános kormányzói feladata;
5. A szentségi lelkipásztorkodás alapelvei;
6. A szentségkiszolgáltatás alapvető előírásai;
7. Krisztus misztériuma az egyházi évben;
8. A bérmlás szentségének liturgiája;
9. A bűnbánat szentségére vonatkozó előírások története;
10. A két-szín alatti áldozás;

III. *Dogmatika:* 1. Az Egyház meghatározásának lényegi elemei;

2. Az Egyház alaptevékenységei;
3. Az Egyház alapformái;
4. A II. Vatikáni Zsinat ekkleziológiájának hangsúlyai és recepciója;
5. A pápai primátus értelmezése;
6. A kommúnió-ekkleziológia katolikus fogalma;
7. A pápaság teológiája;
8. A szentség fogalma és újabb megközelítései;
9. A kereszttség szentségének teológiája;
10. Az Eucharisztia teológiája;

Erkölcsteológia: 1. A keresztény erkölcs Szt. Pál szerint;

2. A lelkiismeret;
3. A főbűnök, a belső bűnök, a kísértés;
4. A családtervezés problémája;
5. A szeretet erénye;

6. A hamis kultusz;
7. A vallásosság hiánya;
8. A keresztény bátorság erénye;
9. A keresztény mértéktartás erénye;
10. Az élet mint alapérték – az emberi méltóság;

Fundamentálteológia: 1. Az Egyház előtörténete az Ószövetségben;

2. Az Egyház az Újszövetségben;
3. Az Egyház alapítása;
4. Az Egyház jegyei és tulajdonságai;
5. Az ekkleziológia története az egyházatyáktól napjainkig;
6. A teológus egyházi hivatása;
7. Az Egyház modelljei;
8. Az Egyház és az üdvösség;
9. A *Notificatio* a „nővéregyház” kifejezésről, és a *Dominus Iesus* nyilatkozat;
10. Az Egyház ökumenikus törekvései;

Lelkipásztorkodástan: 1. Az evangelizáció meghatározása és története;

2. A bűnbocsánat szentségének liturgiája pasztorális szempontból;
3. A betegek kenete és a betegellátás;
4. A házasság szentsége és a házasságkötés;
5. Az egyházi közösség: imádkozó nép;
6. Szentelmények, áldások, körmenetek;
7. Húsvét ünneplésének ötven napja;
8. Szűz Mária és a szentek ünnepei;
9. A liturgikus tér és berendezési tárgyai;
10. A temetés liturgiája.

(3) A licencia szigorlat követelményei a kánonjogi programban a teljes Egyházi Törvénykönyv, hangsúlyozottan is bizonyos részei az előre kiadott tételek szerint, kázusok, valamint válogatott tételek a keleti jog köréből. A licencia tételsor az alábbi:

1. Bevezető kánonok a CIC-hez és a CCEO-hoz (1-6. kk.)
2. Az egyházi törvények (7-28. kk.)
3. Az általános határozatok és utasítások, egyedi közigazgatási intézkedések (29-58. kk.)
4. A leiratok, a kiváltságok (59-84. kk.)
5. A felmentések, a szabályzatok és rendtartások és a természetes személyek (85-112. kk.)
6. A jogi személyek, a jogcselekmények (113-129. kk.)
7. A kormányzati hatalom, (129-144. kk.)
8. Az egyházi hivatalok (145-183. kk.)
9. Az egyházi hivatal elvesztése, az elévülés és az időszámítás (184-203. kk.)
10. A krisztushívők, a világiak (204-231. kk.)
11. A klerikusok (232-264. kk.)
12. A klerikusok hovatartozása, a klerikusok kötelezettségei és jogai, klerikusi állapot elvesztése (265-293. kk.)
13. A személyi prelatúrák, a krisztushívők társulásai (294-229. kk.)
14. Az egyház legfőbb hatósága (330-367. kk.)
15. A részegyházak és csoportjaik, a megyéspüspök (368-402. kk.)
16. A koadjutorok és segédpüspökök, a szék üresedése, akadályoztatása (403-430. kk.)
17. A részegyházak csoportjai (431-459. kk.)
18. A részegyházak belső rendje (460-514. kk.)

19. A plébániák, a plébánosok, az esperesek, templomigazgatók, lelkészek (515-572. kk.)
20. A megszentelt élet intézményeire vonatkozó közös szabályok (573-606. kk.)
21. A szerzetes intézmények (607-662. kk.)
22. A szerzetes intézmények tagjainak kötelességei és jogai, apostoli tevékenységük, a tagok kiválása (662-709. kk.)
23. A világi intézmények, az apostoli élet társaságai (710-746. kk.)
24. Az egyház tanító feladata, az isteni ige szolgálata (747-792. kk.)
25. A katolikus nevelés, a tömegtájékoztatási eszközök, a hitvallás (793-833. kk.)
26. Az egyház megszentelő feladata, a szentségek és a keresztség (834-878. kk.)
27. A bérálás, az eucharisztia (879-933. kk.)
28. Az eucharisztia őrzése, a misepénz (934-958. kk.)
29. A bűnbánat szentsége, a búcsúk, a betegek kenete (959-1007. kk.)
30. Az egyházi rend (1008-1039. kk.)
31. A szabálytalanságok és akadályok (1040-1054. kk.)
32. A házasság [bevezető kánonok és előkészület] (1055-1072. kk.)
33. Az érvénytelenítő akadályok általában és sajátosan (1073-1094. kk.)
34. A házassági beleegyezés és hiányosságai (1095-1107. kk.)
35. A házasság megkötésének formája, a vegyes házasságok (1108-1133. kk.)
36. A házasság jogi következményei, a házasság érvényesítése (1134-1165. kk.)
37. A többi istentiszteleti cselekmény: szentelmények, zsolozsma, egyházi temetés (1166-1185. kk.)
38. A szentek, szentképek és ereklyék tisztelete, a fogadalom és az eskü, a szent helyek és idők (1186-1253. kk.)
39. A vagyonjog alapelvei és a javak szerzése (1254-1272. kk.)
40. A javak kezelése, a javak elidegenítése, kegyes célok (1273-1310. kk.)
41. Büntető rendelkezések az egyházban (1311-1330. kk.)
42. A büntetések és más büntető intézkedések, a büntetések alkalmazása, megszűnése (1331-1363. kk.)
43. Az egyes bűncselekmények (1364-1399. kk.)
44. A perek általában, az illetékes bíróság (1400-1445. kk.)
45. A bíróságok fegyelme (1446-1475. kk.)
46. A peres felek, képviselők, ügyvédek, kerestek, kifogások (1476-1500. kk.)
47. A rendes egyházi peres eljárás (1500-1525. kk.)
48. A bizonyítékok, mellékes ügyek (1526-1597. kk.)
49. A periratok közzététele, a perbezárás, a tárgyalás, a bíró döntései, az ítélet megtámadása (1598-1640. kk.)
50. A jogerő, az előbbi állapotba való visszahelyezés, perköltségek, az ítélet végrehajtása, szóbeli peres eljárás (1641-1670. kk.)
51. Egyes különleges eljárások (1671-1716. kk.)
52. A büntetőeljárás és a közigazgatási felfolyamodások, a plébános elmozdítása (1717-1752. kk.)
53. A Keleti Kódex jelentősége, kialakítása, formai és tartalmi jellemzői.
54. 'Ecclesia sui iuris'/rítus/tradíció, a sajátjogú egyházak tipológiája.
55. A sajátjogú autonómia specifikus jegyei és a szinódusok mint azok gyakorlási fóruma.
56. A bérálás és a gyónás szentségének interrituális vonatkozásai.
57. A házasság szentségének interrituális vonatkozásai.

A Doktori Iskolában folyó tudományos kutatás

9. § A DI a hittudományban és a kánonjogban Magyarországon egyedülálló, nemzetközileg elismert, magas szintű tudományos kutató tevékenységet folytató központ. A DI tőrzstagjainak, témavezetőinek és oktatóinak tudományos kutatási programjaiba, és az elért eredmények megismertetésébe a doktorandusz hallgató, a PhD képzés folyamán – kutatási tervének megfelelően – lépésről-lépésre kapcsolódik be. A DI műhelymunkájának keretében feltárt új tudományos eredmények nemcsak a doktorjelöltek disszertációjában és tudományos közlemények formájában jelennek meg (tudományos szimpózium, szakcikk, gyűjteményes és önálló kötet, stb.), hanem folyamatosan beépülnek a DI képzési programjába is.

Függelék

I. A teológiai program tantárgyleírásai

Istenfogalom a vallástörténelemben (I. specializációs irány)

Előadó: Dr. Kránitz Mihály

Tematika: Honnan származik az „Isten” szó, hogyan született meg az emberi gondolkodásban? Mit akar kifejezni? Melyek az istenkeresés sajátos formái? Ezekre a kérdésekre válaszol az agnoszticizmus, a negatív vagy apofatikus teológia és a teológiának az az ága, mely Isten megismerésére törekszik fogalmi eszközökkel. A mai, főleg a II. Vatikáni Zsinat tanítását egészen napjainkig követő módszer, az eredeti szövegek olvasásával egészül ki.

A keresztény misszió (II. specializációs irány)

Előadó: Dr. Kránitz Mihály

Tematika: Az egyház kétezer éve él, küldetését az evangélium hirdetésére alapítójától Jézus Krisztustól kapta: "Menjete el az egész világra és hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek" (Mk 16,15). A tantárgy áttekinti az apostolok ígéhirdetésétől kezdve egészen napjainkig az evangélium és a hit terjesztését, mely alapfeladata a mindenkorai keresztény közösségnek. Erre egyének, csoportok és szerzetesrendek egyaránt vállalkoztak. A Tanítóhivatal a II. Vatikáni Zsinaton megújította az egyház missziós hivatását, melyet azóta VI. Pál, II. János Pál, XVI. Benedek és Ferenc pápa is kiemelt tevékenységének tart. A katolikus törekvések mellett a protestáns misszió is jelentős volt. XVI. Benedek pápa 2010 július elsejétől egy külön pápai tanácsot hozott létre, mely az új evangelizációért felelős.

Irodalom:

II. Vatikáni Zsinat, *Ad Gentes*, határozat az egyház missziós tevékenységéről (1965), SZIT, Budapest 2000.

VI. Pál pápa, *Evangelii Nuntiandi*, apostoli buzdítás a mai világ evangelizálásáról (1975), SZIT, Budapest 2012.

II. János Pál pápa, *Redemptoris Missio* (1990), SZIT, Budapest 1991.

II. János Pál pápa, *Ecclesia in Europa*, Az egyház Európában (2003), SZIT, Budapest 2003.

David J. Bosch, *Paradigmaváltások a misszió teológiájában*, Harmat kiadó, Budapest 2005)

XVI. Benedek pápa, *Az egyház apostoli arca* (SZIT, Budapest 2008)

Kontroverzia az Egyházban (III. specializációs irány)

Előadó: Dr. Kránitz Mihály

Tematika: Már az apostolok között is voltak félreértések. Az Egyház első éveit is jellemezték a tiszta tanítástól eltérő vélemények. A különböző szekták, eretnekségek az emberi szabadságból indulnak ki, de eljuthatnak a tévedéshez való ragaszkodásig is, s ezzel együtt a szakadáshoz, mely oly sok sebet

ejtett Krisztus „varratlan köntösén”. II. János Pál pápa több mint 100 alkalommal kért bocsánatot az Egyház bűneiért. Ezeknek és más mai kritikus kérdésfeltevéseknek a vizsgálata a teológia feladata, melynek vállalnia kell a válaszadás bátorságát.

Posztmodern gondolkodás és a teológia lehetséges válaszai (I. specializációs irány)

Előadó: Dr. Válóczy József

Tematika: 1. A posztmodern gondolkodás koordinátái; posztmodern és metafizika; 2. A posztmodern teológiai recepciójának néhány példája; 3. A kereszténység mint esztétika (Klaas Huizing, Hermann Timm); 4. A kereszténység mint etika (Gianni Vattimo, Mario Ruggenini); 5. A kereszténység mint teória (Gregor Maria Hoff); 6. A kereszténység mint stílus (Elmar Salmann); 7. Reflexió a Posztmodern által fölvetett kérdésekről: történelmiség és metafizika, a kinyilatkoztatás ill. a dogmák történelmisége, az evangélium-hirdetés esélye a posztmodern etika fényében

Irodalom: PETHŐ B. (szerk.), *Korunk filozófiája*, Budapest 1992. PETHŐ B., *Poszt-posztmodern*, Budapest 1997. HORVÁTH-SZABÓ K., *Az én és a vallás a posztmodern korban*, in *Távlatok* 2 (2002) 238-247. WEISSMAHR B., *A jelenkori metafizika feladatai és módszere*, in *Mérleg* 4 (1986) 346-365. LYOTARD, J.-F., *A posztmodern állapot*, Budapest 1993. WELSCH, W., *Unsere postmoderne Moderne*, Weinheim 1987. SALMANN, E., *Der geteilte Logos. Zum Offenen Prozess von Neuzeitlichem Denken und Theologie* (Studia Anselmiana 111), Roma 1992. VATTIMO, G., *Credere di credere. È possibile essere cristiani nonostante la Chiesa?*, Milano 1999.

Hans Urs von Balthasar krisztológiája (II. specializációs irány)

Előadó: Dr. Puskás Attila

Tematika: Balthasar személye, „szellemi életrajza” – Jézus Krisztus mint Isten tökéletes kinyilatkoztatása – Megváltás – húsvéti misztérium – Az Egyház osztozik Jézus küldetésében – Kitérő: Az eszkatológia kérdéseinek újragondolása a krisztológiai felismerések alapján.

Irodalom: VON BALTHASAR, H.U., *Válogatás a teológus műveiből* (Mai írók és gondolkodók 3), Róma 1989. VON BALTHASAR, H.U., *Csak a szeretet hitelreméltó*, in *Vigilia* (1988). VON BALTHASAR, H.U., *Was dürfen wir hoffen?*, Einsiedeln 1986. *In memoriam Hans Urs von Balthasar* (Sapientia füzetek 7), Budapest 2007.

Ekkleziológiák a II. Vatikáni zsinat után (III. specializációs irány)

Előadó: Dr. Puskás Attila

Tematika: A II. Vatikáni zsinatot követő ekkleziológiai kérdések. A vonatkozó tanítóhivatali megnyilatkozások elemzése. Néhány ekkleziológiai megközelítés alapvonásai: H. Mühlen; H.U. von Balthasar; M. Kehl; J. Werbick.

Irodalom: KRÁNITZ M., *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai negyven év távlatából 1962-2002*, Budapest 2002. KASPER, W., *Theologie und Kirche*, Mainz 1987. MÜHLEN, H., *Una mystica persona. Eine Person in vielen Personen*, München-Padernborn-Wien 1968. VON BALTHASAR, H.U., *Sponsa Verbi*, Einsiedeln 1960. BALTHASAR, H.U., *Der Antirömische Affekt*, Einsiedeln 1989. DALLES, A., *Az egyház modelljei*, Budapest 2003. SCHÜTTE, H. (Hrsg.), *Im Dienst der einen Kirche*, Padernborn 2000.

Krisztus és a keresztény erkölcs sajátossága (II. specializációs irány)

Előadó: Dr. Tarjányi Zoltán

Tematika: Jézus Krisztus a keresztény erkölcs középponti normája, ahogyan a II. Vatikáni Zsinat az erkölcsoteológia megújításával kapcsolatban lerögzíti. Részletesebb megvilágítást igényel ezzel kapcsolatban Krisztus és a keresztény erkölcs viszonya. Sajátosan mai probléma az Egyházban: Krisztus és az Evangélium átültetése más kultúrákba, ami az inkulturáció kérdésének részletesebb megvilágítását igényli.

Az Egyház erkölcsi tanítása korunk jellemző témáiról (III. specializációs irány)

Előadó: Dr. Tarjányi Zoltán

Tematika: Az erkölcsoteológia legrészletesebben ezekben a kérdésekben illetékes. Az Egyház nem csupán hit, de az erkölcsi normák tanításában is illetékes. Ezért a pápa és a tanítóhivatal körlevelei, útmutatásai tartoznak ebbe a szakirányba (vö. Veritatis splendor, az egyház bioetikai instrukciói stb.).

Az egyházjog teológiája (II. és III. specializációs irány)

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. Az egyházjog-teológia fogalma és alakulása; 2. Az egyházjog-teológia funkciója az Egyházban; 3. Rudolph Sohm problémafelvetése; 4. Az új Izrael eszme és teológiai tartalma; 5. A krisztusi feladat folytatása mint intézményesítő tényező; 6. Az ige és a szentségek mint intézményesítő tényezők; 7. Az Egyház mint Krisztus megtestesülésének folytatása; 8. Az Egyház szentségi jellege; 9. Az Egyház jogi szerkezetének egyes teológiai értékű alapelemei; 10. A kánoni jogrend egyes sajátosságai; 11. Vallásszabadság az Egyházban; 12. A szakrális látásmód módszertani szükségszerűsége az egyházjogban.

Tankönyv: ERDŐ P., *Az egyházjog teológiája intézménytörténeti megközelítésben* (Egyház és jog 2), Budapest 1995.

Irodalom: CORECCO, E., *Théologie et droit canon*, Fribourg 1990; HERVADA, J., *Diritto costituzionale canonico*, Milano 1989; KUHN, CH., *Die theologische Begründung des Kirchenrechts in der Münchner Schule. Eine kritische Auseinandersetzung* (Studia Theologica Budapestinensia 2), Budapest 1991; ÖRSY L., *Egyházjog és teológia*, Róma 1977; Ua., *Theology and Canon Law: New Horizons in Legislation and Interpretation*, Collegeville MN 1992; SZUROMI Sz.A., *Hans Urs von Balthasar ekkleziológiai koncepciója és a hitletétel*, in *Communio* 14 (2006/1-2) 92-99. SZUROMI Sz.A., *A kánoni jog főbb sajátosságai*, in CSEHI Z. – SCHANDA B. – SONNEVEND P. (szerk.), *Viva Vox Iuris Civilis. Tanulmányok Sólyom László tiszteletére 70. születésnapja alkalmából*, Budapest 2012. 558-566.

Egyházi eljárásjog (III. specializációs irány)

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. Előzetes ismeretek; 2. A per előfeltételei: a. Az illetékesség. b. A bíróságok. c. A szereplő személyek. d. A fegyelmi előfeltételek; 3. Az egyházi peres eljárás lefolyása; 4. Sajátos eljárásfajták (általános bevezetés); 5. Házassági semmisségi perek; 6. Különválási eljárások; 7. Felmentés el nem hált házasság alól; 8. Házastárs holtjának nyilvánítása; 9. Egyéb eljárások.

Irodalom: HÁRSFAI K., *Egyházi eljárásjog*, Budapest 2006. ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005. M.J. ARROBA CONDE, *Diritto processuale canonico*, Roma 1996; P.VITO PINTO, *I processi*, Città del Vaticano 1993. *Confessione e dichiarazione delle parti nelle cause canoniche di nullità matrimoniale* (Verona, Università degli Studi 10 maggio 2001) [Diritto Canonico – Diritto Ecclesiastico pubblicazioni a cura di Sandro Ghero 6], Milano 2003.

A modern ateizmus (I. specializációs irány)

Előadó: Dr. Rokay Zoltán

Tematika: Az ateizmus korunk jellegzetes világnézeti beállítottsága. A kurzus célja egyrészt, hogy bemutassa az ateizmus kialakulásának történeti gyökereit, másrészt, hogy rámutasson azokra a filozófiai irányultságokra, amelyeknek összetevőjeként kialakult mind az elméleti, mind a gyakorlati ateizmus. Az ateizmus a keresztény európai kultúra talaján született, a késő középkori nominalizmus, a reneszánsz, a racionalizmus és empirizmus, a felvilágosodás, majd Kant voltak szellemi előkészítői. Teljes kibontakozása a XIX. században a materializmus és az ateista egzisztencializmus formájában kapta meg szellemi háttérét. A neves ateista szerzők műveinek kritikus elemzése és a keresztény bölcsélettel való szembesítése a kurzus célja.

Irodalom: BOLBERITZ P.: *Isten, ember, vallás*, Ecclesia, Budapest 1985. CORETH, E.–LOTZ, J., *Atheismus kritisch betrachtet*, Wewel, München 1971. PÖHLMANN, G., *Der Atheismus oder der Streit um Gott*, Gütersloh 1991. TRESMONTANT, C., *Comment se pose aujourd'hui le problème de l'existence de Dieu*, Seuil, Paris 1966. FIGL, H., *Bibliographie zum Thema Atheismus*, 1960–1970. VÁRKONYI N. *Az ötödik ember*, III. Széphalom 1997.

Filozófiai krisztológia (II. specializációs irány)

Előadó: Dr. Rokay Zoltán

Tematika: Jóllehet Krisztus részben az alapvető, részben az ágazatos hittan tárgya úgy, mint dogmatikai krisztológia, a Krisztus témát nem csupán teológiai szempontból lehet vizsgálni. A filozófiai krisztológia viszonylag új tudományos diszciplína, és mint ilyen különbözik a dogmatikai krisztológia filozófiai módszerrel is történő elemzésétől, mivel ennek filozófiai háttérét biztosítja. Nem

kétséges, hogy a názáreti Jézusról, mint Krisztusról valóban csak a teológia tárgyalhat hitelesen, történetileg mégis kimutatható, hogy főleg az európai keresztény kultúra hagyományából kiindulva, az újkortól kezdve számos filozófus foglalkozott – filozófiai és nem teológiai szempontból – Krisztus alakjával és üzenetével, természetesen a saját filozófiai rendszerének keretén belül. Ezzel nyilván egyoldalúan mutatták be Krisztust, de mégis fontos, hogy ismerjük ezeket a filozófiai krisztológiai gondolatokat, mert ezeknek sokszor nagyobb közgondolkodást formáló erejük van, mint a sokak által alig ismert teológiai krisztológiáknak. Teológiatörténeti szempontból sem lebecsülendő, hogy e Krisztusra vonatkozó filozófiai értékelések néha a teológusok gondolatmenetét is befolyásolták. A kurzus célja, hogy bemutassa és kritikailag értékelje az újkortól napjainkig, neves filozófusok krisztológiai tanítását.

Irodalom: BOLBERITZ P., *Krisztus és a filozófusok*, in *Hit és ész*, Budapest 1997. TILLIETTE, X., *Filosofi davanti a Cristo*, Brescia 1989.

Forrásszövegek: N. Malebranche, *Keresztény és metafizikai elmékedések*; B. Pascal, *Gondolatok*; B. Spinoza, *Levelek*; G. Leibniz, *Metafizikai beszélgetések*; I. Kant, *A vallás a pusztaság határain belül*; F.W.J. Schelling, *Előadások a kinyilatkoztatás filozófiájáról*; G. W. F. Hegel, *Vallásfilozófiai előadások*; F. Hölderlin, *Az egyetlen*; S. Kierkegaard, *Filozófiai kenyérmorzsa*; L. Feuerbach, *A kereszténység lényege*; F. Nietzsche, *Az antikrisztus*; E. Stein, *Véges és végtelen lét*; K. Jaspers, *Filozófiai hit a kinyilatkoztatás tükrében*; S. Weil, *Isten szeretete*; A. Camus, *A bukás*.

Vallásszociológia (I. specializációs irány)

Előadó: Dr. Beran Ferenc

Tematika: A vallásszociológia helye a társadalomtudományok között. A vallásosság felmérésének problémái. A magyar vallásszociológia problematikája. Korunk jellemző vonásai vallásszociológiai szempontból: Magyarország demográfiai jellemzői és az ezzel kapcsolatos lelképásztori feladatok. A világ-vallások statisztikája. A magyar katolikus egyház adatai és intézményei.

Tankönyv: LENHARDT V., *Vallásszociológia*, Budapest 1997.

Filozófiai esztétika

Előadó: Dr. Rokay Zoltán

Tematika: A metafizikai esztétika alapjai. A szépség fogalma. Az alkotás és művészet összefüggése. A művészetfilozófia alapelvei. Az esztétikai érték. Művészet és vallás viszonya.

Irodalom: LOTZ, J.B., *Esthetica ontologica*, Romae 1972. SÍK S., *Esztétika*, Szeged 1990.

Középkori keresztény gondolkodók (szeminárium)

Előadó: Dr. Rokay Zoltán

Tematika: Középkori keresztény gondolkodók műveinek elemzése és értékelése. Latin, görög és nyugati nyelvi alapismeretek szükségesek az összehasonlító szövegelemzésekhez.

Tudományelmélet (I. specializációs irány)

Előadó: Dr. Rokay Zoltán

Tematika: 1. A tudományelmélet és a teológia viszonya; 2. Az etika és a tudomány viszonya (ebben a részben a kommunikáció kérdése, valamint a protokoll-tételek érvényessége kerül megvitatásra. Szó lesz a pozitivizmus-vitáról a szociológiában, valamint az etika kihívásáról a tudományok részéről: időszerű-e az emberi méltóságról beszélni a „tudományok” világában és társadalmában? Van-e a tudományoknak erkölcsi felelőssége?). 3. Idegen nyelvű etikai szövegek olvasása.

Irodalom: ROKAY Z., *Tudományelmélet és teológia - tudomány és etika*. SCHAEFFLER, R., *Glaubensreflexion und Wissenschaftslehre*. Q.D. 82 (1980). *Ethik in den Naturwissenschaften*, in *Concilium* (1989/3).

Forrásszövegek: Platon, Arisztotelész, Abelard, Szent Bernát, Spinoza, Hume, Kant, Fichte, Luhmann, Habermas.

Filozófiai hermeneutika (I. specializációs irány)

Előadó: Dr. Rokay Zoltán

Tematika: A megértés és értelmezés minden szellemtudomány előfeltétele. Jelentős szerepe volt és van a hermeneutikának a szétírástudományban is. Ugyanilyen nélkülözhetetlen azonban az etika, különösen az etikai érvelés szempontjából.

Irodalom: *Az új hermeneutika*, in *Mérleg* (1975) 165, 264. FILA B., *Karl Rahner és a hermeneutika*, in *Az Ige meghallója*, Szeged-Budapest 1996. 93-119. BOROS J., *A filozófiai istenbizonyítás kérdései*, in *Vigilia* (1992/5) 333-338. APEL, K-O., *Két erkölcsfilozófiai tanulmány*, in *Magyar Filozófiai Szemle* (klny.), Budapest (1992/3-4). EBELING, G. *Die Evidenz des Ethischen und die Theologie*, in *Zeitschrift für Theologie und Kirche* 57 (1960) 318-356.

Aquinoi Szent Tamás és az etika megalapozása

Előadó: Dr. Rokay Zoltán

Tematika: Az erkölcsi relativizmus, agnoszticizmus és szkepticizmus korában nem elvetendő visszapillantani a filozófiatörténet és a katolikus teológia XIII. századi óriására. Ő nem csak feltette az igazság kérdését, hanem vaskos kötetet szentelt ennek megválaszolására (*Quaestio disputata de veritate*). Ám, amint a cím is mondja, a kérdés vitatott. Ebbe a vitába szeretne a különelőadás is bekapcsolódni.

Irodalom: SCHMAUS, M., *Aquinoi Szent Tamás*, in *Mérleg* (1974). KORFF, W., *Norm und Sittlichkeit*, Mainz 1973.

Hagiográfia (III. specializációs irány)

Előadó: Dr. Török József

Tematika: A vértanúk, szentek élettörténetének tudományos megközelítését célozza a bevezetés, a *Bibliotheca Hagiographica latina*, az *Acta Sanctorum* és az *Analecta Bollandiana* segítségével. A magyar szentek történeti irodalma hangsúlyozottan kerül bemutatásra a forrásismereti és módszertani kérdések mellett.

Tankönyv: DUBOIS–JEAN-LOUP LEMAÎTRE, J., *Sources et méthodes de l'hagiographie médiévale*, Paris 1993.

Monaszteriológia (III. specializációs irány)

Előadó: Dr. Török József

Tematika: A keresztény szerzetesség intézményének létrejötte, elterjedése Nyugaton, a két legjelentősebb regula és értelmezéseik, magyarázataik, az ordo fogalmának változásai, a történelmi Magyarország területén megtelepedett szerzetesrendek – ezek köré csoportosul a források ismertetése és a módszertani bevezetés.

Tankönyv: COUSIN, P., *Précis d'Histoire monastique*. Paris 1991.

Irodalom: VANYÓ L., *A szerzetesi élet kezdetei*. Budapest 1996. BALANYI Gy., *A szerzetesség története*. Budapest 1923. TÖRÖK J., *Szerzetes- és lovagrendek Magyarországon*. Budapest 1990. TÖRÖK J., *Pálosok, Bencések*. Budapest 1996. TÖRÖK J., *Máltaiak*, Budapest 1999. TÖRÖK J., *Kartauziak*, Budapest 2001. LEGEZA L., *Baziliták*, Budapest 1993. HERVAY F.L., *Ciszterciék*, Budapest 1997. KOVÁCS I.E. – LEGEZA L., *Premontreiek*, Budapest 2002.

A pápai primátus az egyháztörténelemben (III. specializációs irány)

Előadó: Dr. Török József

Tematika: A pápai primátus a katolikus tanítás szerint Jézus Krisztus akaratán nyugszik, hiszen Péter apostolt Ő választotta ki és tette „kösziklává”. A történelem során egyenes vonalú fejlődés mutatható ki Péter feladatköre és a pápaság között egészen a jelenkorig, vagyis az I. és a II. Vatikáni Zsinatig.

Tankönyv: SCHATZ, K., *Der päpstliche Primat. Seine Geschichte von den Ursprüngen bis zur Gegenwart*, Würzburg 1990.

Az egyháztörténelem módszertana (szeminárium)

Előadó: Dr. Török József

Tematika: Módszertan és a történelmi segédtudományok részletes megismerése mellett forrásolvasás, műhelygyakorlat segíti a doktori disszertáció írására készülők munkáját.

Irodalom: *A történelem segédtudományai*, Budapest 2003. BOURDÉ, G.- MARTIN, H. *Les écoles historiques*. Rennes 1982. MÁLYUSZ E., *A magyar történetírás*. Budapest 1931. HÓMAN B., *A magyar történetírás új útjai*. Budapest 1932. GUNSZT P., *A történetírás története*, Debrecen 1998.

Krisztus misztériuma a liturgikus évben

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: Ez a félév a vasárnapot és a húsvéti misztériumot taglalja, mint a liturgikus év alapjait. Majd a *Ciclus Temporalis* és a *Ciclus Sanctoralis* legfontosabb elemeit veszi sorra. Egyházi megközelítés (a liturgikus év egyetemes szabályai; Körlevél a húsvéti ünnepek előkészítéséről és megünnepléséről), történeti és néprajzi megközelítés (Artnér Edgár és Bálint Sándor), teológiai megközelítés (Barsi-Gál: *Hozsannától Allelujáig*. Balthasar: *A három nap teológiája*), lelkeségi megközelítés (Barsi-Gál: *Hozsannától Allelujáig*.), modern megközelítések (Grün-Reepen: *Gyógyító egyházi év*).

Irodalom: *A liturgikus év egyetemes szabályai*, in: *Misekönyv*, Budapest 1991, 71-85. IVANCSÓ I. (szerk.), *Eteria útinaplója*, Nyíregyháza 1996. BARSZ B. – GÁL F., *Hozsannától Allelujáig. Bevezetés a Nagyhét misztériumaiba*, Budapest 1992. *A Szent Háromnap liturgiája*, Budapest 2002.

A kisgyermek Krisztus-képének kialakítása a vallási nevelésben (II. specializációs irány)

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: A modern valláspedagógia Jézus megismeréséhez az affektív intuíciót, illetve a fokozatos megvilágítást ajánlja. Ezek tartalmát bontja ki ez a kurzus, mely bevezet az erkölcsi nevelés, a halál-értelmezés és a Mária-tisztelet megalapozásába is. Végül a családi ünnepeket taglalja, melyek a liturgikus életet előkészítik és kísérik.

Irodalom: BIESINGER A.: *Engedjétek hozzám gyermekeiteket! A hitre nevelésről szülőknek*, Egyházfórum, Budapest 2004.

Az egyházi mozgalmak lelkipásztori jelentősége (III. specializációs irány)

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: A hagyományos közösségek válsága és átalakulása a társadalomban és az egyházban. Új közösségek alakulása, lelkeségi igények. Egyházi előírások és ajánlások az egyházi kisközösségek dolgában. („Evangelii nuntiandi” ismertetése, magyarázata.) A legismertebb és legfontosabb közösségek és lelkeségi mozgalmak a világegyházban és hazánkban. Ezekkel kapcsolatos lelkipásztori teendők és ajánlások.

Ókeresztény szimbólumok (III. specializációs irány)

Előadó: Dr. Perendy László

Tematika: A speciálkollégium foglalkozik az ókeresztény művészet időszakának földrajzi, történeti és irodalmi áttekintésével, majd részletesen vizsgálja az egyes szimbólumok eredetét a Biblia, az egyházatyák művei alapján.

Irodalom: VANYÓ L., *Az ókeresztény művészet szimbólumai*, Budapest 1997. VANYÓ L., *Katekézis, költészet és ikonográfia a 4. században*, Budapest 1995. DANIELOU, J., *Les Symbols chrétiens primitifs*, Paris 1961. GRABAR, A., *Iconography (A Study of Its Origins)*, Princeton N.J. 1961.

Hellenisztikus teológia (I. specializációs irány)

Előadó: Dr. Perendy László

Tematika: A kereszténység előtti teológiai eszmék fejlődése a görög-római korban, az ún. „theologia naturalis” kérdései. Különösen foglalkozik a középplatonikusok nézeteivel, akik nagy hatással voltak a 3. századi keresztény szerzőkre.

Tankönyv: VANYÓ L., *Theologia Graeca* Budapest 1992.

Isten a bizánci teológiában (II. specializációs irány)

Előadó: Dr. Perendy László

Tematika: A kurzus áttekinti az apofatikus teológia kérdéseit, valamint a szentháromságtani problémákat, különös tekintettel a pneumatológiára és Palamasz Szent Gergely energiatajára.

Tankönyv: PAPANAKIS, A.-MEYENDORFF, J., *A keresztény Kelet és a pápaság felemelkedése. Az egyház 1071 és 1453 között*, Budapest 2003.

Irodalom: Keresztény Egység Pápai Tanácsa, *A Szentlélek származására vonatkozó görög és latin hagyomány*, in *Teológia* (1996) 66-73. BOBRINSKOY, B., *Le mystère de la Trinité*, Paris 1986.

Bizánci krisztológia (II. specializációs irány)

Előadó: Dr. Perendy László

Tematika: A kurzus áttekinti a krisztológiai probléma alakulását Jusztinianosztól Palamasz Szent Gergelyig.

Tankönyv: MEYENDORFF, J., *Krisztus az ortodox teológiában*. Budapest 2003.

Irodalom: BAÁN I., *Justinianus császár teológiája*, Budapest 1997. SCHÖNBORN, CH., *Krisztus ikonja*, Budapest 1997.

Az Ószövetség istenképe (I. specializációs irány)

Előadó: Dr. Fodor György

Tematika: Az előadások az Ószövetség istenképének összefüggésében a következő témákat ölelik fel: 1) Izrael monoteizmusának eredete és problémája a mai biblikus kutatásban, 2) az istenkép jellegzetes vonásai Izrael vallástörténetének egyes fázisaiban (Mózes-Exodus-Sínai, az állam kialakulása előtti kor, az állam megjelenése, a prófétizmus, a Deuteronomium és a deuteronomisztikus kör, a fogság és a fogság utáni kor). 3) A pátriárkák vallásának, „az atyák Istenének” kérdése.

Irodalom: P.D. MILLER, JR.-P.D. HANSON-S.D. MCBRIDE, *Ancient Israelite Religion*, Philadelphia 1987. W.H. SCHMIDT: *Monotheismus II. Altes Testament*, TRE 23, Berlin-New York 1994, 237-248. F. STOLZ, *Einführung in den biblischen Monotheismus*, Darmstadt 1996. R.K. GNUSE, *No Other Gods*, Sheffield 1997. RÓZSA H., *A monoteizmus Izraelben*, in *Teológia* 33 (1999) 37-50.

Messiási jövendölések az Ószövetségben (II. specializációs irány)

Előadó: Dr. Fodor György

Tematika: Az I. ciklus ószövetségi exegézis kurzusaiban egy szemeszter az Ószövetség messiási szövegeinek elemzésével foglalkozik. A II. ciklusban a B specializációs irány hallgatói a messiási szövegek témakörben olyan részletekkel ismerkednek meg, amelyekre az általános exegézisben nem kerül sor: pl. üdvösségközvetítés és eszkatológia, a királyság és a királyeszméből a messiási eszme kibontakozása, ill. olyan bibliai szövegek elemzése, amelyek az ószövetségi üdvösségvárás tanúi, de az idő rövidsége miatt az exegézisben nem jutott idő elemzésükre. Nemcsak a királyi, hanem a többi üdvösségközvetítői vonal messiási jövendöléseit is szem előtt tartva mutatjuk be, hogyan torkollnak mindezek az Újszövetségbe.

Irodalom: G. FOHRER: *Geschichte der israelitischen Religion*, Berlin 1969. E. ZENGER, *Jesus von Nazareth und die messianische Hoffnungen des alttestamentlichen Israel: Christologische Schwerpunkte*, Düsseldorf 1980, 37-78. RÓZSA H., *Üdvösségközvetítők az Ószövetségben*, Budapest 2001.

Izrael és az Egyház (III. specializációs irány)

Előadó: Dr. Fodor György

Tematika: Az ószövetségi Izrael az Egyház számára „praeparatio et figura”. Az előadások első része az ószövetségi „ecclesia” formáit (vándorló nép a 12 törzs szövetsége, stb.), a második része Jahve Izraelhez való kapcsolatát, a harmadik rész pedig kontingens formákat és konstitutív elemeket (egyéni-közösség, intézmény-karizma, stb.) tárgyal. Mindhárom rész bemutatja, hogy az ószövetségi ekkleziológia elemei hogyan folytatódnak beteljesedett szinten az Újszövetségben.

Irodalom: H. VORGRIMMEL, *Strukturen der alttestamentlichen Eschatologie*, Mysterium Satutis IV/1, 1-98. J. SCHREINER (Hrsg.), *Unterwegs zur Kirche. Alttestamentliche Konzeptionen*, Freiburg 1987.

A dekalógus erkölcsi tanítása

Előadó: Dr. Fodor György

Tematika: Az előadások során a hallgatók megismerhetik a dekalógus (tíz parancsolat) irodalomtörténeti kérdéseit (keletkezése, a dekalógus két változatának természete, helyzetük a Pentateuchus kánoni formájában), majd az egyes parancsok erkölcsi tanítását, valamint a dekalógus helyzetét az Ószövetség erkölcsi tanításában. Külön foglalkozunk azzal a kérdéssel, hogy a dekalógus mennyiben érvényes az Újszövetségben, Jézus dekalógussal kapcsolatos tanításával.

Irodalom: J.J. STAMM, *Der Dekalog im Lichte der neueren Forschung*. Stuttgart Bern 1962.² H. GESE, *Der Dekalog als Ganzheit betrachtet* (1967): Von Sinai zum Zion, München 1974, 63-80. W. H. SCHMIDT, *Überlieferungsgeschichtliche Erwägung zur Komposition des Dekalogs*, VTS 22, Leiden 1972, 201 – 220. H. SCHÜNGEL-STRAUMANN, *Der Dekalog - Gottes Gebot*, SBS 67, Stuttgart 1973. W.H. SCHMIDT, *Die zehn Gebote im Rahmen alttestamentlicher Ethik*, EdF 281, Darmstadt 1993. E. OTTO, *Theologische Ethik des Alten Testaments*, Theologische Wissenschaft 3,2, Stuttgart 1994. CH. FREVEL-M. KONKEL-J. SCHNOKS (Hrsg.), *Die Zehn Worte*, QD 212, Freiburg i. Bg 2005. CH. DOHMEN, *Exodus 19-40*, HThKAT, Freiburg i. Bg 2004, 82-137.

Az Ószövetség szociális tanítása

Előadó: Dr. Fodor György

Tematika: Az előadások az Ószövetség szociális tanításával foglalkoznak, elsősorban a Deuteronomium szociális törvénykezésével, majd a prófétákéval. Megismerhetjük a bibliai kinyilatkoztatás társadalmi dimenzióit, a törvénykezés és a prófétai igehirdetés törekvését egy igazságos társadalom megteremtésére, amelyben mindenki számára emberileg méltó életet akar biztosított.

Irodalom: F. CRÜSEMANN, *Die Tora*, München 1992. E. OTTO, *Theologische Ethik des Alten Testaments*, Theologische Wissenschaft 3,2, Stuttgart 1994. W. THIEL, *Gelebte Geschichte. Studien zur Sozialgeschichte und zur frühen prophetischen Geschichtsdeutung Israels*, Neukirchen 2000. E. OTTO, *Gottesrecht als Menschenrecht*, Wiesbaden 2002. Rózsa H., *Az Ószövetség szociális törvénykezése a Deuteronomiumban*, in *Teológia* 33 (1999) 131-152.

Ószövetségi héber forrásolvasás I-II

Előadó: Dr. Fodor György

Tematika: Válogatott szakaszok elemzése az Ószövetség eredeti héber szövegeiből, amelynek célja az exegézis technikájának elsajátítása, s a különböző típusú (elbeszélő, prófétai, zsoltárok, stb.) bibliai szövegek műfajának megismerése. A két szemeszterre beállított gyakorlatok célja a szövegértelmezés módszerének elsajátítása és felkészítés a doktori értekezésre, valamint a további tudományos biblikus kutatásra. A foglalkozásokon sor kerül az exegézis módszerét tárgyaló főbb munkák bemutatására is.

Forrásszöveg: *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, Stuttgart 1990.

Irodalom: FOKKELMAN, J., *Narrativ Art in Genesis*, Sheffield 1991. COATS, G.W., *Genesis, with an Introduction to Narrativ Literature. I. The Forms of Old Testament Literature*, Michigan 1983. COATS, G.W., *Sage, legend, Tale, Novella, Fable, Narrative Forms in Old Testament Literature*, JSOT.S Sheffield 1985. SCHÖCKEL, A., *A Manual of Hebrew Poetics*, Roma 1988. STECK, O.H., *Exegese des Alten Testaments. Leitfaden der Methodik*, Neukirchen-Vluyn 1989. UTZSCHNEIDER, H.–NITSCHKE, S.A., *Arbeitsbuch literaturwissenschaftliche Bibelauslegung. Eine Methodenlehre zur Exegese des Alten Testaments*, Gütersloh 2001.

Az Újszövetség teológiája I.

Előadó: Dr. Kocsis Imre

Tematika: 1. A biblikus teológia tudományágának története és módszertana; 2. Márk evangéliumának szerkesztése és vezérgondolatai; az Emberfia cím; a Márk-passió; az „Abba” megszólítás és az evangéliumok új istenképe; 3. Máté evangéliumának szerkesztése és főbb gondolatai; a hegyi beszéd és a jézusi erkölcs; Izrael és az Egyház Máténál; 4. Lukács evangéliumának és az Apostolok Cselekedeteinek szerkesztése és vezérgondolatai; a példabeszédek Lukácsnál; Jézus útja Jeruzsálemben; az Egyház születése az Apostolok Cselekedeteiben.

Tankönyv: TARJÁNYI B., *Újszövetség teológiai vázlatok*, Budapest 2003.

Forrásszöveg: *Novum Testamentum Graece et Latine*, Stuttgart 1990.⁴

Irodalom: GOPPELT, L., *Az Újszövetség teológiája I.*, Budapest 1992. JEREMIAS, J., *Jézus példázatai*, Budapest 1990.

Az Újszövetség teológiája II.

Előadó: Dr. Kocsis Imre

Tematika: 1. János evangéliumának szerkesztése és vezérgondolatai; a „jánosi iskola” története; 2. A János-evangélium, és az első János-levél kapcsolata; a zsidó ünnepek szerepe Jánosnál; 3. Jézus búcsúbeszéde; 4. János krisztológiája; 5. Szent Pál teológiájának rövid összefoglalása; 6. A páli megváltástan; hit és megigazulás Szent Pálnál; 7. Az eleve elrendelés problémája a Római levélben; 8. Egyháztan a fogságlevelekben és a pasztorális levelekben; 9. A zsidókhoz írt levél: Jézus az igazi főpap; 10. A Jelenések könyvének szerkesztése és vezérgondolatai.

Tankönyv: Székely J., *Az Újszövetség teológiája*, Budapest 2008.

Forrásszöveg: *Novum Testamentum Graece et Latine*, Stuttgart 1990.⁴

Perikópa: Vasárnapi homiliák

Előadó: Dr. Kocsis Imre

Tematika: A foglalkozások során lefordítjuk és elemezzük a következő vasárnapi evangélium görög szövegét, majd konkrét homíliaanyagot állítunk össze.

Alapszöveg: Az aktuális vasárnapi evangéliumok görög szövege.

Szinoptikus bibliaolvasás

Előadó: Dr. Kocsis Imre

Tematika: A foglalkozások során a Márk által elbeszélte csodatörténeteket kerülnek elemzésre és értelmezésre a párhuzamos evangéliumi szövegek fényében.

Az Újszövetség kortörténeti háttéré

Előadó: Dr. Kocsis Imre

Tematika: Hellenizmus, misztériumvallások, Qumran, rabbinikus irodalom

Irodalom: SCHÜRER, E., *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ I-IV*, Edinburgh 1979. KOVÁCS K., *Hellenizmus, Róma, Zsidóság*, Köln 1969. KLAUCK, H-J., *Die religiöse Umwelt des Urchristentums*, I-II. Stuttgart 1995.

Bibliai nyelvek szemináriuma I-II.

Előadó: Dr. Fodor György

Tematika: Filológiai, irodalmi és vallástörténeti témákban kínál elmélyülést az Ószövetség és az ókori Kelet iránt érdeklődőknek: 1. A héber nyelv rokonai és dialektusai; 2. Fonemikus megfelelések az egyes sémi nyelvekben; 3. A héber igeragozási rendszer kifejlődése; 4. Héber és kánaánita költészet; 5. Ugariti, föníciai, arám és héber szövegek nyelvi és stilisztikai egybevetése; 6. Istenségek neve és helye az ókori-keleti (sémi) vallások Pantheonjában (Babilon, AsszírIA, Kánaán).

Irodalom: H. RINGGREN, *Die Religionen des Alten Orients*, Berlin 1987. G. BERGSTRÄSSER, *Introduction to the Semitic Languages*, Winona Lake 1983. K. BEYER, *Althebräische Grammatik*, Göttingen 1969. P. JOÖON, *Grammaire de l'hébreu biblique*, Roma 1965. J.P. LETTINGA, *Grammaire de l'hébreu biblique*, Leiden 1980. R. MAYER, *Hebräische Grammatik I-IV*. Berlin-New York 1966–1972. W.L. MORAN, „*Hebrew and its Northwest Semitic Background*”, in *FS Albright* (1961) 55–72. S. MOSCATI, *An Introduction to the Comparative Grammar of the Semetic Languages*, Wiesbaden 1980.

Újszövetségi görög forrásolvasás I-II.

Előadó: Dr. Kocsis Imre

Tematika: Válogatott szakaszok elemzése az Újszövetség eredeti görög szövegeiből, amelynek célja az exegézis technikájának elsajátítása, s a különböző típusú bibliai szövegek műfajának megismerése. A két szemeszterre beállított gyakorlatok célja a szövegértelmezés módszerének elsajátítása és felkészítés a doktori értekezésre, valamint a további tudományos biblikus kutatásra. A foglalkozásokon sor kerül az exegézis módszerét tárgyaló főbb munkák bemutatására is.

Forrásszöveg: *Novum Testamentum Graece et Latine*, Stuttgart 1990.⁴

Latin forrásolvasás I-II.

Előadó: Dr. Szilágyi Csaba

Tematika: Válogatott eredeti latin források elemzése és a feldolgozás módszereinek elsajátítása, elsődlegesen az egyetemes zsinatok kritikai szövegeinek alapján 1123-tól, valamint az egyháztörténelem folyamataiban meghatározó jelentőségű egyéb, nagy tekintélyű források vizsgálata és az azok értelmezéséhez használható mértékadó segédletek bemutatása.

Forrásszöveg: *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, ed. ALBERIGO, J.-DOSSETTI, J.A.-JOANNOU, P.-P.-LEONARDI, C.-PRODI, P. Bologna 1973.³

II. A kánonjogi program tantárgyleírásai

Egyházi jogi forrástörténet (Historia fontium iuris canonici)

KJKB. 02

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. A gyűjtemények osztályozása, szerkezete és jellegzetességeik; 2. A pseudo-apostoli gyűjtemények; 3. A keleti kánon és nomokánon gyűjtemények; 4. Az inzuláris és penitenciális gyűjtemények; 5. Az egyetemes jellegű nyugati gyűjtemények különös tekintettel a Collectio Dionysiana-ra és a Collectio Hispana-ra; 6. A karoling reform más gyűjteményei; 7. A Decretum Burchardi Wormatiensis és más a gregoriánus reformot megelőző nyugati gyűjtemények; 8. A gregoriánus időszak szigorú és későbbi gyűjteményei; 9. A Decretum Gratiani módszertani előzményei; 10. A Decretum Gratiani módszere és szerkezeti felépítése; 11. A Corpus iuris canonici keletkezése és szerkezete; 12. Kodifikáció az egyházjogban (1917; 1983; 1990).

Tankönyv: ERDŐ P., *Az egyházjog forrásai* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae I/1), Budapest 1998. SZUROMI SZ.A., *Kánonjogtudomány és kodifikáció* (Megjegyzések a latin egyházjog kodifikációjához), in *Iustum Aequum Salutare* IV/2 (2008) 83-92. SZUROMI SZ.A., *Fejezetek az egyházi jogalkotás történetéből – források és intézmények* – (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/15), Budapest 2011.

Irodalom: FERME, B.E., *Introduzione alla storia del diritto canonico. I. Il diritto antico fino al Decretum di Graziano* (Quaderni di Apollinaris 1), Roma 1998. STICKLER, A., *Historia iuris canonici Latini. Institutiones academicae. I. Historia fontium* (Studia et textus historiae iuris canonici 6), Taurini 1950 (Repr. Romae 1985). SZUROMI, Sz.A. (ed.), *Medieval Canon Law and European Ius Commune* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/8), Budapest 2006. SZUROMI, Sz.A., *Anselm of Lucca as a Canonist* (Adnotationes in ius canonicum 34), Frankfurt am Main 2006. SZUROMI, Sz.A., *Törekvés a régi egyházi kánonok összegyűjtésére, mint a középkori egyetemes kánonjoggyűjtemények sajátossága (8-12. század)* [Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/11], Budapest 2009.

Egyházi intézménytörténet (Historia institutionum iuris canonici)

KJKC. 02

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. Az Egyház autonóm jogának megszületése; 2. A krisztushívők életállapotai az Egyház korai időszakában (I-V. sz.); 3. Az Egyház hierarchikus felépítése az V. századig; 4. Bűnök és bünbánat; 5. Az első öt évszázad házasságjoga; 6. Az Egyház anyagi és társadalmi háttere; 7. Intézményi fejlődés a korai középkorban; 8. A pápa és a bíborosi kollégium; 9. A Szentszék központi szervei; 10. A szenttéavatási eljárás; 11. A temetésre vonatkozó fejelem; 12. Az Egyház világi javai; 13. A gregoriánus reform; 14. A pápa megválasztása és hivatalának megürülése; 15. A pápai dikasztériumok, az Apostoli Penitenciaria és a Rota Romana; 16. Zsinati törvényhozás; 17. A szerzetesség; 18. Az egyházi házasság; 19. Bíraskodás és bírósági szervezet; 20. Az egyetemek fejlődése; 21. A tridentin jog; 22. Kongregációk és nunciaturák; 23. Egyház és állam viszonya a modern korban; 24. A II. Vatikáni Zsinat.

Tankönyv: SZUROMI Sz.A., *Egyházi intézménytörténet* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae I/5), Budapest 2003.

Irodalom: GAUDEMET, J., *Église et cité. Histoire du droit canonique*, Paris 1994; KURTSCHIED, B., *Historia iuris canonici. Historia institutorum ab ecclesiae fundatione usque ad Gratianum*, Romae 1951. SZUROMI, Sz.A. (ed.), *Medieval Canon Law and European Ius Commune* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/8), Budapest 2006.

Az egyházjog teológiája (Theologia iuris)

KJKA. 05

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. Az egyházjog-teológia fogalma és alakulása; 2. Az egyházjog-teológia funkciója az Egyházban; 3. Rudolph Sohm problémafelvetése; 4. Az új Izrael eszme és teológiai tartalma; 5. A krisztusi feladat folytatása mint intézményesítő tényező; 6. Az ige és a szentségek mint intézményesítő tényezők; 7. Az Egyház mint Krisztus megtestesülésének folytatása; 8. Az Egyház szentségi jellege; 9. Az Egyház jogi szerkezetének egyes teológiai értékű alapelemei; 10. A kánoni jogrend egyes sajátosságai; 11. Vallásszabadság az Egyházban; 12. A szakrális látásmód módszertani szükségessége az egyházjogban.

Tankönyv: ERDŐ P., *Az egyházjog teológiája intézménytörténeti megközelítésben* (Egyház és jog 2), Budapest 1995.

Irodalom: CORECCO, E., *Théologie et droit canon*, Fribourg 1990; HERVADA, J., *Diritto costituzionale canonico*, Milano 1989; KUHN, CH., *Die theologische Begründung des Kirchenrechts in der Münchner Schule. Eine kritische Auseinandersetzung* (Studia Theologica Budapestinensia 2), Budapest 1991; ÖRSY L., *Egyházjog és teológia*, Róma 1977; Ua., *Theology and Canon Law: New Horizons in Legislation and Interpretation*, Collegeville MN 1992; SZUROMI Sz.A., *Hans Urs von Balthasar ekkleziológiai koncepciója és a hitletétemény*, in *Communio* 14 (2006/1-2) 92-99. SZUROMI Sz.A., *A kánoni jog főbb sajátosságai*, in CSEHI Z. – SCHANDA B. – SONNEVEND P. (szerk.), *Viva Vox Iuris Civilis. Tanulmányok Sólyom László tiszteletére 70. születésnapja alkalmából*, Budapest 2012. 558-566.

Egyházjogi metodológia (Methodologia iuridica)

KJ. 01

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. A tudományos és az intellektuális munka sajátosságai; 2. A kánonjogi kutatás, mint szent tudomány egyedi eszközei; 3. A tudományos téma megválasztásának kritériumai; 4. A tudományos kutatás forrásai; 5. A bibliográfia összeállításának kategóriái; 6. Az anyaggyűjtés sajátosságai (cédulázás, stb.); 7. A dolgozat felépítése; 8. A szakdolgozat sajátosságai; 9. A doktori disszertáció jellegzetességei; 10. A jegyzetek szerepe a dolgozatban; 11. A függelékek és egyéb kiegészítések használata; 12. A publikáció és a korrektúra.

Tankönyv: FARINA, R., *Metodologia. Avviamento alla tecnica del lavoro scientifico* (Biblioteca di scienze religiose 6), Roma 1978. SZUROMI Sz.A. *Egyházjogi metodológia*, Budapest 2011.

Irodalom: SASTRE SANTOS, E., *Metodologia giuridica* (Institutum Iuridicum Claretianum), Edircla, Roma 2002.

Általános normák I-II (Normae generales I-II)

KJKB. 01

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika I. 1. Az Egyházi Törvénykönyv hatályossági köre; 2. Az egyházi törvény fogalma és fajtái; 3. Az egyházi törvény kötelező ereje; 4. Az egyházi törvény magyarázata és a joghézag kitöltésének eszközei; 5. A jogszokás; 6. Az általános határozatok és utasítások; 7. az egyedi közigazgatási intézkedések általában; 8. Az egyedi határozat és parancs; 9. A leirat; 10. A kiváltság; 11. A felmentés; 12. Az autonóm belső szabályok.

Tematika II. 1. A természetes személyek; 2. A természetes személy jogilag jelentős tulajdonságai; 3. A jogi személyek; 4. A jogcselekmények; 5. A kormányzati hatalom fogalma és fajtái; 6. A kormányzati hatalom gyakorlása, megszűnése és pótlása; 7. Az egyházi hivatal fogalma; 8. A hivatal betöltése általában; 9. A hivatal betöltésének formái; 10. A hivatal elvesztése; 11. Az elévülés és az elbirtoklás; 12. A kánoni időszámítás.

Irodalom: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005. ERDŐ P., *Hivatalok és közfunkciók az egyházban* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/5), Budapest 2003. *Il diritto della Chiesa: Interpretazione e prassi* (Studi Giuridici 41), Città del Vaticano 1996; AYMANS, W., *Kanonisches Recht. Lehrbuch aufgrund des Codex Iuris Canonici*, I. 1991; BEAL, I.P.-CORIDEN, J.A.-GREEN, T.J. (ed.), *New Commentary on the Code of Canon Law*, New York-Mahwah 2000; *Codice di diritto canonico commentato*, Milano 2001; *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, I. Pamplona 1996; *Commento al Codice di Diritto Canonico*, a cura di PINTO, P.V. Città del Vaticano 2001; *Commento al Codice dei Canonici delle Chiese Orientali*, a cura di PINTO, P.V. Città del Vaticano 2001; GARCÍA MARTÍN, J., *Le norme generali del codex iuris canonici* (Inst. Iur. Claretianum, Manualia 1), Roma 2002; SZUROMI SZ.A., *Szemponatok a Katolikus Egyház jogrendjének működéséhez* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/13), Budapest 2010. SZUROMI SZ.A., *Egy működő szakrális jogrend* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/15), Budapest 2013.

Egyházi büntetőjog (De sanctionibus in Ecclesia)

KJKA. 01

Előadók: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. Az Egyház büntető joga; 2. A büntetendő cselekmény és elkövetője; 3. A cenzúrák; 4. A jóvátevéő büntetések; 5. A büntető óvintézkedések és a vezeklések; 6. A büntetések alkalmazása; 7. A büntetések megszűnése; 8. Büntetendő cselekmények a vallás ellen és az Egyház egysége ellen; 9. Büntetendő cselekmények az egyházi hatóság ellen és az Egyház szabadsága ellen; 10. A tisztségek gyakorlása során elkövetett bűncselekmények; a hamisítás, illetve különleges kötelezettségekkel szembeni bűncselekmények; 11. Büntetendő cselekmények az élet szabadsága ellen; 12. Egyéb cselekmények büntetése.

Irodalom: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005. BORRAS, A., *Les Sanctions dans l'Eglise*, Paris 1990; DE PAOLIS, V., *Le sanzioni nella Chiesa*, Città del Vaticano 2000; BEAL, I.P.-CORIDEN, J.A.-GREEN, T.J. (ed.), *New Commentary on the Code of Canon Law*, New York-Mahwah 2000; *Commento al Codice di Diritto Canonico*, Città del Vaticano 2001; *Commento al Codice dei Canonici delle Chiese Orientali*, Città del Vaticano 2001; *Codice di diritto canonico e leggi complementari commentato*, Roma 2004; SUCHECKI, Z. (ed.), *Il Processo Penale canonico*, Roma 2003; DUGAN, P.M. (ed.), *The Penal Process and the Protection of Rights in Canon Law* (Collection Gratianus), Québec 2005. CITO, D., *Processo Penale e tutela dei diritti nell'ordinamento canonico*, Milano 2005. PIGHIN, B.F., *Diritto penale canonico*, Venezia 2008; SZUROMI SZ.A., *Szemponatok a Katolikus Egyház jogrendjének működéséhez* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/13), Budapest 2010. SZUROMI SZ.A., *Egy működő szakrális jogrend* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/15), Budapest 2013.

Latin nyelv (Lingua latina)

KJ.02, KJ.03, KJ.04

Előadó: Dr. Szilágyi Csaba

A hallgatók bevezetést nyernek a latin nyelv és irodalomba, hogy megfelelő készséggel rendelkezzenek az egyes eredeti, latin nyelvű egyházi dokumentumok, legalább szótárral való értelmezéséhez. A kurzus előkészíti a doktori fokozatra pályázók számára, a kánonjogi latinitáshoz szükséges, alapvető ismeret elsajátítását.

Latinitas canonica

KJ. 05

Előadó: Dr. Szilágyi Csaba

Tematika: 1. De fontium iuris canonici latinitate in universum; 2. Interpretatio legum ecclesiasticum et philologia; 3. De fontibus primariis iuris canonici; 4. Varietas latinitatis fontium iuris canonici; 5. Antiqua ecclesiasticarum epistolarum genera; 6. Ratio scholarum docendique iuris canonici M. Aevo; 7. Elaboratio iuris canonici eiusque systematica ordinatio (s. IX-XVI); 8. Stilus Curiae Romanae; 9.

Cursus seu rhythmus prosaicus in Curia Imperatorum (s. III-V); 10. Rhythmus prosaicus in Curia et decretalibus Pontificum (s. III-XIV); 11. Latinitas actorum Pontificum et conciliorum post Renatas Litteras; 12. Latinitas Codices Iuris Canonici.

Tankönyv: SZUROMI SZ.A., *Latinitas canonica* (jegyzet, PPKE KJPI), Budapest 2007.

Irodalom: SPRINGHETTI, E., *Latinitas fontium iuris canonici* (Pontificum Institutum Altioris Latinitatis, Bibliotheca «Veterum Sapientia» A/7), Romae 1968. BLAISE, A., *Lexicon Latinitatis Medii Aevi, praesertim ad res ecclesiasticas pertinentes*, Turnholti 1975; ERDŐ P., *Latin-magyar egyházi jogi kiegészítő* (Studia Theologica Budapestinensia 6), Budapest 1993; FORNASARI, M., *Initia canonum a primaevae collectionibus usque ad Decretum Gratiani* (Monumenta Italiae Ecclesiastica, Subsidia I), I. Roma 1972; LAUER, A., *Index verborum Codicis Iuris Canonici*, Città del Vaticano 1941; KUTTNER, S., „Notes on the Presentation of Text and Apparatus in Editing Works of the Decretists and Decretalists” in *Traditio* 15 (1959) 452-464; MÖRSDORF, K., *Die Rechtssprache des Codex Iuris Canonici. Eine kritische Untersuchung*, Paderborn 1937 (repr. 1967); OCHOA, X., *Index verborum ac locotionum Codicis Iuris Canonici*, Città del Vaticano 1984.² OCHOA, X.-DIEZ, A., *Indices canonum, titulorum et capitulorum Corporis iuris canonici* (Universi Bibliotheca Iuris, Subsidia I), Romae 1964. VIOLA, C., *Exercitationes paleographiae iuris canonici. Ad usum alumnorum*, I-II. Romae 1970.

Magyar állami egyházjog I-II. (Ius ecclesiasticum Hungaricum I-II)

KJKA. 10

Előadó: Dr. Schanda Balázs

Tematika I. 1. Az állami egyházjog fogalma; 2. Az állami egyházjog forrásai; 3. A lelkiismereti szabadság és a hátrányos megkülönböztetés tilalma; 4. A vallásszabadság, mint szubjektív alapjog; 5. A szülői jogok és a család világnézeti integritása 6. Az állam világnézeti semlegessége; 7. Az állam és az egyház elválasztott működésének elve; 8. A vallásszabadság objektív oldala; 9. Az egyház, mint sajátos jogalany; 10. Az egyházi jogi személyiség keletkezése és megszűnése; 11. A vallásgyakorlás szabadsága sajátos intézményekben. Lelkipásztori ellátás egészségügyi és szociális intézményekben. 12. A tábortörzsi szolgálat és a börtönlétszolgálat.

Tematika II. 1. A vallásoktatás; 2. Az egyház részvétele a közoktatásban; 3. Hittudományi felsőoktatás; 4. Az egyházi intézmények a nem-hitéleti felsőoktatásban; 5. Egyház és tömegtájékoztatás; 6. Egyház és munkajog; 7. Egyház és temetkezésügy 8. További szabályozási kérdések (a lelkészi titoktartás védelme, a vasárnap és egyházi ünnepek védelme); 9. Finanszírozási kérdések i. A volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezése; 10. Finanszírozási kérdések ii. Hitéleti támogatás; 11. Finanszírozási kérdések iii. Az egyházi beruházások, felújítások támogatása, az Egyházi Kulturális Alap, a hittanoktatás támogatása, a kistéleptületeken élő egyházi személyek jövedelempléka; 12. A vallásszabadság büntetőjogi és szabálysértési jogi védelme.

Tankönyv: SCHANDA B., *Magyar állami egyházjog* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae I/4), Budapest 2003.²

Irodalom: ÁDÁM A., *Az állami egyházjog fogalma, jellemzői és problémái Magyarországon*, in *Magyar Közigazgatás* L (2000/9) 539-551. ÁDÁM A., *Az állami egyházjogról*, in *Jura* 1-2/2000, 18-34; BOLERATZKY L., *A magyar evangélikus egyházjog alapjai és forrásai* I. rész, Budapest 1991, II. rész, Budapest 1998. BOLERATZKY L., *Az állami egyházjog alapjai*, in *Valóság* XLIII (2000) 1, 49-58. ERDŐ, P., *Das Verhältnis von Staat und Kirche in Ungarn nach Beendigung der kommunistischen Ära*, in *La libertad religiosa. Memoria del IX Congreso Internacional de Derecho Canónico*, México 1996, 621-638. PACZOLAY P., *A lelkiismereti és vallásszabadság*, in *Acta Humana* 18-19 (1995) 141-153. GHERRO, S., *Lezioni di diritto ecclesiastico*, I. Nozione storiche (Diritto canonico et ecclesiastico 10), CEDAM 2005.

Egyházi közjog I-II. (Ius publicum ecclesiasticum I-II)

KJKB. 05

Előadó: Dr. Schanda Balázs

Tematika I. 1. A ius publicum ecclesiasticum fogalma; 2. Állam és egyház viszonyának történeti alakulása; 3. Korai szempontok Egyház és állam viszonyához; 4. A modern kor kihívásai (az Egyház a Német Birodalomban, a jozefinizmus, a francia forradalom); 5. A febronianizmus és a gallikanizmus; 6. A ius publicum ecclesiasticum német földön; 7. A ius publicum ecclesiasticum római iskolája; 8. Az

egyházi közjog kérdései a II. Vatikáni zsinaton; 9. A vallásszabadság kérdése; 10. Az Egyház tanítása az állam rendeltetéséről; 11. Az Egyház szuverenitásának kifejeződése a mai egyházjogban; 12. Az egyházjog és világi jog viszonya.

Tematika II. 1. Az egyház valósága különböző jogi környezetekben; 2. Az oktatáshoz fűződő egyházi és állami igény viszonya; 3. Az egyházi és világi házasságjog viszonya; 4. Az Apostoli Szentszék nemzetközi szerepének történelmi kialakulása; 5. Az Apostoli Szentszék nemzetközi jogi helyzete; 6. Az Apostoli Szentszék nemzetközi tevékenysége; 7. Az Apostoli Szentszék követői, a követek egyházi feladatai; 8. Az Apostoli Szentszék diplomáciai kapcsolatai; 9. Az Apostoli Szentszék részvétele a nemzetközi szervezetekben; 10. Az Apostoli Szentszék, mint nemzetközi szerződések alanya; 11. Az Apostoli Szentszék nemzetközi szerződéseinek típusai; 12. A Vatikánvárosi Állam.

Tankönyv: SCHANDA B., *Ius publicum ecclesiasticum*, Budapest 2000 (ideiglenes jegyzet)

Irodalom: KÖCK, H. F., *Die völkerrechtliche Stellung des Heiligen Stuhls. Dargestellt an seinen Beziehungen zu Staaten und internationalen Organisationen*, Berlin 1975; SPINELLI, L., *Libertas Ecclesiae. Lezioni di Diritto Canonico*, Milano 1979; LISTL, J., *Kirche und Staat in der neueren katholischen Kirchenrechtswissenschaft* (Staatskirchenrechtliche Abhandlungen 7), Berlin 1978.

Bevezetés a világi jogba I-II. (Introductio in ius civile I-II)

KJKA. 08

Előadó: Dr. Schanda Balázs

Tematika: 1. A magyar államszervezet; 2. A jogforrások; 3. Az alkotmányosság alapelvei; 4. Az emberi jogok és a nemzetközi jog; 5. A büntetőjog alapfogalmai, szabálysértési jog; 6. A közigazgatási jog alapfogalmai; 7. Polgári jog. Jogalanyok, alapelvek; 8. Polgári jog. Szerződések és kártérítés; 9. Családjog, állami házasságjog; 10. A munkajog alapfogalmai; 11. A polgári eljárás; 12. A büntető eljárás.

Tankönyv: SCHANDA B., *Alkotmányjogi alapismeretek*, Csokonai Kiadó, Debrecen 1997.

Irodalom: KUKORELLI I. (szerk.), *Alkotmánytan I.* Budapest 2002.

Püspökökre vonatkozó egyházfegyelmi rendelkezések (A kezdetektől a XII. századig)

KJSZa. 01

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. A szent rend egyes fokozatai az első századokban; 2. Az Apostoli Kánonok és a püspökök szentelése; 3. A Statuta Ecclesiae Antiqua fegyelmi hagyománya a püspökök szerepéről a szentségek kiszolgáltatásában; 4. A IV-VI. századi zsinatok rendelkezései a püspöki illetékességről; 5. A püspöki fegyelem a Dionysio-Hadriana gyűjteményben; 6. A püspökökre vonatkozó egyházfegyelem sajátosságai a Decretales Pseudo-Isidoriana-ban; 7. Wormsi Burchard gyűjteményének püspökökkel kapcsolatos rendelkezései; 8. VII. Gergely pápa és a gregorianizmus; 9. A LXXIV. titulus digesta püspökökre vonatkozó kánonjai; 10. Luccai Szent Anzelm és a gregoriánus püspöki fegyelem; 11. Chartres-i Szent Ivo munkáinak püspöki fegyelme; 12. A Decretum Gratiani püspökökkel kapcsolatos anyaga.

Tankönyv: SZUROMI Sz. A., *A püspökökre vonatkozó egyházfegyelmi szabályok az Anselmi Collectio Canonumban* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae IV/1), Budapest 2000.

Irodalom: SZUROMI Sz. A., *A püspöki joghatóság és a szerzetesi közösségek a VI. századig*, in KRÁNITZ M. (ed.), *Az atyák dicsérete. Emlékkönyv a 60 esztendő Vanyó László tiszteletére*, Budapest 2002. 229-242. Ua., *A püspökökre vonatkozó egyházfegyelmi szabályok a Dionysio-Hadriana gyűjteményben*, in *Kánonjog* 2 (2000) 87-95; Ua., *A püspökökre vonatkozó egyházfegyelem sajátosságai a Decretales Pseudo-Isidoriana-ban*, in *Kánonjog* 5 (2003); Ua., *A püspökökre vonatkozó egyházfegyelmi szabályok a Collectio in LXXIV. titulus digesta-ban*, in *Kánonjog* 3 (2001) 27-33; Ua., *A püspökökre vonatkozó egyházfegyelem patrisztikus gyökerei a 'Collectio Anselmi Lucensis'-ben*, in *Teológia* 35 (2001) 83-92. Ua., *Patrisztikus szövegek a Collectio Canonum Anselmi Lucensis 'A' recenziójában*, in *Kánonjog* 7 (2005). YARZA, F., *El obispo en la organizacion ecclesiastica de las Decretales pseudo-isidorianas*, Pamplona 1985; GAUDEMET, J., *A propopos de l'episcopat médiéval (XIIe-XIIIe siècles)*, in *Studia Gratiana* 27 (1996) 149-172.

Összehasonlító állami egyházjog

KJSZa.02

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc. és Dr. Schanda Balázs

Tematika: 1. Az ember, mint személy, különös tekintettel a Katolikus Egyház megnyilatkozásaira és belső jogára; 2. A természetes személy jog és cselekvőképessége; 3. Mennyiben korlátozza a természetes személy cselekvőképességét a valamely szerzetesi intézményben letett fogadalom; 4. A természetes személy jogképességének megszűnése. A holtak nyilvánítás polgárjogi és kánonjogi aspektusai; 5. A krisztushívők hivatalos és magántársulásai, mint jogi személyiséggel rendelkező társaságok; 6. Az egyházi szervezetek és a non-profit szervezetek közötti érintkezési pontok és különbségek; 7. A katolikus házasságjog, a konkordatárius jog és a családjog kapcsolata I; 8. A katolikus házasságjog, a konkordatárius jog és a családjog kapcsolata II; 9. A végrendelet; 10. A köteles rész; 11. A szerzői jog; 12. Az egyházak és a munkajog, tömegtájékoztatás, illetve az egyházakat megillető adókedvezményekre vonatkozó szabályok.

Irodalom: FERENCZY R.-SZUROMI SZ.A., *Mennyiben érinti kánonjogi, illetve polgári jogi szempontból a természetes személy jog- és cselekvőképességét a valamely szerzetesi intézményben letett fogadalom*, in *Kánonjog* 5 (2003) 77-86; FERENCZY R.-SZUROMI SZ.A., *A természetes személy jogképességének megszűnése. A holtak nyilvánítás polgári jogi és kánonjogi aspektusa*, in *Kánonjog* 6 (2004) 141-150; SZUROMI SZ.A.-FERENCZY R., *Az egyházi személyek utáni öröklés hatályos egyházjogi és magyar állami egyházjogi vonatkozásai*, in *Kánonjog* 10 (2008); SZUROMI SZ.A. – FERENCZY R., *A katolikus egyházi személyek foglalkoztatásának sajátos helyzete a mai magyar jogban*, in *Jogtudományi közlöny* 64 (2009) 379-381; SZUROMI SZ.A. – FERENCZY R., *Az egyház és állam kapcsolatainak alakulása Közép- és Kelet-Európában az elmúlt két évtized jogalkotásának tükrében*, in *Kánonjog* 12 (2010) 105-112. FERENCZY R. – SZUROMI SZ.A., *Újabb megjegyzések az államilag elismert egyházi házasság kérdéséhez*, in *Kánonjog* 13 (2011) 83-95. FERENCZY R. – SZUROMI SZ.A., *Non-profit szervezetek-e a Magyarországon bejegyzett egyházak? – Magánjogi megfontolások, figyelemmel a legutóbbi magyar jogalkotásra –*, in *Kánonjog* 14 (2012) 101-106. FERENCZY R. – SZUROMI SZ.A., *Az egyházi személyek alkalmazása Magyarországon, tekintettel a Katolikus Egyház belső jogára és az új Munka Törvénykönyvének előírásaira*, in *Kánonjog* 15 (2013) 99-105.

*A temetésre vonatkozó egyházfegyelem a XII-XIII. században***KJSZa.03****Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.**

Tematika: 1. Az egyházi temetkezés történetének vázlata a XII. századig; 2. A temetkezési jog római és egyházi jogforrásai; 3. A halálra való felkészülés; 4. A temetkezés helye és a plébánia jogai; 5. A temető; 6. A serdületlenekre és a feleségre vonatkozó temetési fegyelem; 7. A szerzetesek temetkezése és a szerzetesi templom; 8. A temetés megtagadásának esetei; 9. Temetés és simónia; 10. A sírgyalázás; 11. A temetési rituálé; 12. Exhumáció.

Tankönyv: SZUROMI, Sz. A., *A temetésre vonatkozó egyházfegyelem a XII-XIII. században* (Bibliotheca Institutii Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae 3/4), Budapest 2002 (=második, javított kiad. Budapest 2007).

Irodalom: ARIÈS, P., *A megszelídített halál*, in ARIÈS, P., *Gyermek, család, halál*, Budapest 1987. 353-413; RADÓ, P., *Enchiridion liturgicum*, Roma 1961. I; SZUROMI Sz. A., *A halálra való felkészítés a XII-XIII. század egyházfegyelmi rendelkezéseinek tükrében*, in *Teológia* 36 (2002); Ua., *La discipline d'inhumation du XIIe et XIIIe siècle*, in *Rivista Internazionale di diritto comune* 13 (2002); Ua., *A templom körüli temetkezés a középkori egyházfegyelem tükrében (12-13. század [Burials in the churchyard as reflected in Medieval Church Discipline]*, in RITÓÓK, Á. – SIMONYI, E. (ed.), „... a halál árnyékának völgyében járok” *A középkori temetők kutatása* (Opuscula Hungarica VI), Budapest 2005. 9-12. Ua., *Megjegyzések a temetésre vonatkozó egyházfegyelem változásaihoz a XX. századtól napjainkig*, in *Teológia* 38 (2004) 85-89. TOYNBEE, J.M.C., *Death and burial in the Roman world*, New York 1971.

*Egyházi bírászkodás az érett középkorban***KJSZa.04****Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.**

Tematika: 1. Az egyházi bíróságok illetékessége a középkorban; 2. Az egyházi bíróságok szervezeti felépítése; 3. A középkori egyházi peres eljárásról általában; 4. A bajor egyházi bíróságok eljárása; 5. A keresetlevél szerepe a középkori bírósági peres eljárásban; 6. A litis contestatio és következményei; 7. Az erkölcsi megbízhatóság, a lehetőség, a sérelem, illetve a szükséges vélelmek a kánoni perben; 8. A Krisztus nevében történő ítélethirdetés és következményei; 9. Lehetőségek az ítélettel szembeni felfolyamodásra; 10. Bírósági ítélet; 11. A sommás eljárás; 12. A büntető eljárás sajátosságai.

Irodalom: BALOGH E., *A középkori bajor egyházi bírászkodás* (Bibliotheca Institutii Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/2), Budapest 2000. BÓNIS GY., *Az egyházi bírászkodás fejlődése a Mohács előtti Magyarországon*, in BÓNIS GY., *Szentszéki regeszták. Iratok az egyházi bírászkodás történetéhez a középkori Magyarországon* (Jogtörténeti Tár 1/1), Budapest 1997. 621-658; ERDŐ P., *A középkori oficiális bírászkodás írott emlékei Lengyelországban és Magyarországon*, in ERDŐ P., *Egyházjog a középkori Magyarországon*, Budapest 2001. 89-99; Ua., *A középkori oficiális bírászkodás intézményei Kelet-Közép-Európában*, in ERDŐ P., *Egyházjog a középkori Magyarországon*, 109-124; Ua., *Az esztergomi vikáriusi bíróság könyvkultúrája legrégebbi protocolluma tükrében*, in ERDŐ P., *Egyházjog a középkori Magyarországon*, 100-108; GARCÍA Y GARCÍA, A., *El proceso canónico medieval en los archivos españoles*, in GARCÍA Y GARCÍA, A., *Iglesia, sociedad y derecho*, Salamanca 2000. 481-501; SZUROMI Sz.A., *Egyházi intézménytörténet* (Bibliotheca Institutii Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae I/5), Budapest 2003. Ua., *Az érett középkori egyházi bírászkodás és bírósági szervezet sajátosságai*, in *Teológia* 42 (2008) 70-77. SZUROMI SZ.A., *An Outline of the Ecclesiastical Administration of Justice and Judicial Organization in the High Middle Ages*, in *Rivista internazionale di diritto comune* 22 (2011).

*Az egyházjogi források feldolgozásának szempontjai***KJSZa. 05****Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.**

Tematika: 1. Az 1917 előtti kánonjogi források használatának létjogosultsága; 2. Paleográfiai és kodikológiai bevezetés a középkori kéziratos forrásokhoz; 3. A középkori kéziratos források feldolgozása; 4. A forráskiadványok értéke. A diplomatikai és a kritikai kiadás jellegzetességei; 5. Zsinati kiadványok; 6. A Decretum Gratiani előtti jogforrások kiadásai és használatuk; 7. A Corpus

iuris canonici használata; 8. A Corpus iuris canonici mint a hatályos jog értelmezésének eszköze; 9. A pápai bullariumok, pápai akták; 10. A római dikasztériumok aktái; 11. Az Acta Sanctae Sedis és az Acta Apostolicae Sedis; 12. A magyarországi egyházfegyelem forrásai.

Irodalom: SZUROMI SZ.A., *Az egyházjogi források feldolgozásának szempontjai*, in *Kánonjog* 8 (2006) 49-77; ERDŐ, P., *Metodo e storia del diritto nel quadro delle scienze sacre*, in DE LEÓN, E.-ÁLVAREZ DE LAS ASTURIAS, N., *La cultura giuridico-canonica Medioevale*, Milano 2003. 3-22.

Spanyol állami egyházjog

KJSZa. 06

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. Állam és Egyház viszonya Spanyolországban (történeti áttekintés); 2. Az Egyház és az állam kapcsolatát szabályozó alapvető törvények Spanyolországban; 3. Az egyházi jogi személyiség keletkezése, mibenléte és megszűnése; 4. Egyházi tevékenység a kórházakban; 5. Egyházi tevékenység a börtönökben; 6. Tábori lelkészi szolgálat; 7. Házasságjog; 8. Az állami anyakönyvezés sajátosságai; 9. Egyházfinanszírozás; 10. Az egyházi szolgálatban állók társadalombiztosítása; 11. Egyházi tevékenység az oktatásban; 12. Az egyházi kezelésben lévő temetkező helyek.

Irodalom: SZUROMI SZ.A., *A vallásszabadság érvényesülése a spanyol jogban az állami egyházjogot érintő jogszabályok és nemzetközi megállapodások alapján*, in *Kánonjog* 4 (2002) 29-48; OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica* (Civitas Bibliotheca de Legislación), Madrid 2002; FERRER ORTIZ, J. (ed.), *Derecho eclesiástico del Estado español*, Pamplona 2004; GOICOECHEA, N., *Posición jurídica de la Iglesia Católica en Derecho español*, in *Almogaren* 36 (2005) 85-108; CALVO TOJO, M., *Reconocimiento de la Jurisdicción eclesiástica por el Estado Español*, in *Almogaren* 36 (2005) 339-358.

Dekretisták és dekretalisták

KJSZa. 07

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. Gratianus módszere és iskolája; 2. A klasszikus dekretisztika és a kánonjogi iskolák; 3. Az első glosszáktól a Glossza ordinaria-ig (1240); 4. A különböző iskolákhoz kötődő summák; 5. A Decretum Gratianéhoz kapcsolt notabiliák; 6. A kezdeti dekretalisztika és iskolái; 7. A Compilatio prima glossza apparátusa; 8. A Compilatio tertia glossza apparátusa és a Compilatio secunda glossza apparátusa; 9. Apparátusok a IV Lateráni Zsinat határozataihoz, a Compilatio quartához és quintához; 10. Notabiliák és a Decretales Gregorii IX gyakorlati feldolgozásai; 11. Az ordo iudiciorum műfaja; 12. A kánonjogtudomány és a világi jog egymásra gyakorolt hatása a XII-XIV. században.

Irodalom: ERDŐ, P., *Storia della scienza del diritto canonico. Una introduzione*, Roma 1999; SZUROMI SZ.A., *A középkori egyetemek létrejöttének és az egyetemi oktatás megszületésének sajátosságai*, in *Jogtörténeti szemle* (különszám, 2005); ERDŐ P., *Il diritto canonico come rappresentante della cultura giuridica europea in Ungheria e in Polonia nel Medioevo*, in SZUROMI, Sz.A. (ed.), *Parare viam Domino. Commemorative Studies on the occasion of Rt. Rev. Polikárp F. Zakar OCist.'s 75th Birthday* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/7), Budapest 2005. 17-29. KÖRMENDY K., *Studentes extra regnum 1183-1543. Esztergomi kanonokok egyetemjárása és könyvhasználata 1183-1543*, Budapest 2007.

Konkordatárius jog

KJSZa. 07

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. A konkordátum műfaja és szerkezeti jellegzetességei; 2. II. Orbán pápa és II. Paszkál pápa által kötött megállapodások; 3. A Wormsi Konkordátum (1122) felépítése és tartalma; 4. A XIII-XIV. század konkordátumainak sajátosságai; 5. A Konstanzi Konkordátum (1418) Spanyolországgal, Franciaországgal, Német-Római Császársággal és Angliával; 6. A VII. Piusz pápa és I. Napóleon által aláírt 1801-es francia konkordátum; 7. Az 1929. február 11-i Lateráni Szerződés; 8. Az 1933-as Ausztriával kötött konkordátum; 9. Az 1933-as Németországgal kötött konkordátum; 10. Az 1960-ban Ausztriával kötött konkordátum; 11. Az 1996-os Horvátországgal kötött konkordátum; 12. A 2000-es Szlovákiával kötött konkordátum.

Irodalom: EHLER, S.Z.-MORALL, J.B. (ed.), *Church and State Through the Centuries*, Westminster 1954. GRAHAM, R.A., *Vatican Diplomacy*, Princeton 1959. MERCATI, A. (ed.), *Racolta di concordati su materie ecclesiastiche tra la Santa Sede e le autorità civili*, I-II. Roma 1919-1954. J.C. MARTIN DE AGAR, *Racolta di Concordati 1950-1999*, Città del Vaticano 2000. Ua., *I Concordati del 2000*, Città del Vaticano 2001. GÓMEZ-MAMPASO, M.V. – SÁENZ DE SANTAMARÍA GÓMEZ MAMPASO, B., *Una aproximación a la Historia de las Relaciones Diplomáticas (Texto y documentos)*, Madrid 2001. VIEJO-XIMÉNEZ, J.M., *Posición jurídica de Iglesia católica en el orden internacional*, in *Revista Española de Derecho Canonico* 62 (2005) 145-182. SZUROMI SZ.A. (ed.), *Concordatary Law*, Budapest 2008.

Szerzetesjog (De vita consecrata)

KJKC. 01

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. A megszentelt élet intézményei: a) Közös szabályok. b) A szerzetes intézmények: házak, kormányzás, jelentkezők, képzés, a tagok kötelességei és jogai, kiválás az intézményből, püspökségre emelt szerzetesek, nagyobb előljárók konferenciái. c) A világi intézmények. - 2. Az apostoli élet társaságai.

Tankönyv: ANDRÉS, D., *Szerzetesjog*, Budapest 1999. SZUROMI, SZ.A., *A megszentelt élet intézményei és apostoli élet társaságai tagjainak sajátos kötelességei és jogai*, in *Teológia* 43 (2009) 74-80.

Irodalom: *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal*, szerk., ford., magyarázat ERDŐ P., 4. javított kiadás, Budapest 2001; BEYER, J., *Le droit de la vie consacrée. Commentaire de canones 573-746*, I-II. Paris 1988; PRIMETSHOFER, B., *Ordensrecht auf der Grundlage des Codex Iuris Canonici*, Freiburg 1988³; ANDRÉS, D., *Le forme di vita consacrata*, Roma 2005 (=Ua. Las formas de vida consagrada [Comentario teológico-jurídico al Código de Derecho Canónico], Madrid-Roma 2005); ABBASS, J., *The Consecrated Life*, Ottawa, ON. 2008; SZUROMI SZ.A., *A kanonoki élet reformja (A Premonstrei Rend saját jogának alakulása és az új Codex iuris canonici)*, in *Kánonjog* 10 (2008) 43-51; SZUROMI SZ.A., *Il passaggio da un'istituto ad un altro istituto di vita consacrata*, in *Commentarium pro religiosis et missionaris* 90 (2009) 335-341; SZUROMI SZ.A., *A plébánia viszonya a megszentelt élet intézményeihez és az apostoli élet társaságaihoz, valamint egyes lelkeségi mozgalmakhoz*, in *Kánonjog* 11 (2009) 47-55. DE PAOLIS, V., *La vita consecrata nella Chiesa (Manuali 4)*, Venezia 2010. SZUROMI SZ.A., *A Megszentelt Élet Intézményei és Apostoli Élet Társaságai Kongregáció illetékessége és működése*, in *Kánonjog* 13 (2011) 49-56.

Isten népének joga I (De iure populi Dei I) [CIC 204–231, 294–367. kk.; Pastor Bonus]

KJKB. 03

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. A krisztushívők jogai és kötelezettségei; 2. A laikusok; 3. A személyi prelatúra; 4. A krisztushívők társulásai (általános szabályok, hivatalos és magán társulatok); 5. A római pápa; 6. A püspökök testülete 7. A püspöki szinódus; 8. A bíborosok testülete; 9. A római kúria: a) általános szabályok; b) az államtitkárság; c) A kongregációk; d) egyes pápai tanácsok; 10 A pápai követek.

Irodalom: ERDŐ P., *Egyházjog (Szent István Kézikönyvek 7)*, Budapest 2005; *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal*, szerkesztette, fordította és a magyarázatot írta Erdő Péter, Budapest 2001; *A II. Vatikáni zsinat tanítása*, Budapest 2000; *Collegialità e primato. La suprema autorità della Chiesa (Il Codice del Concilio Vaticano II, 9)*, Bologna 1993; *Il fedele cristiano. La condizione giuridica dei battezzati (Il Codice del Concilio Vaticano II, 6)*, Bologna 1989; *Le associazioni nella Chiesa (Studi giuridici 29)*, Città del Vaticano 1999; ARRIETA, J. I. – CANOSA, J. – MIÑAMBRES, J. (a cura e commento di), *Legislazione sull'organizzazione centrale della Chiesa (Testi legislativi 3)*, Milano 1997; ARRIETA, J. I., *Diritto dell'organizzazione ecclesiastica (Trattati di diritto 3)*, Milano 1997; BÁNK, J., *Egyházi jog. Az egyházi alkotmányjog alapjai*, Budapest 1958; BÁNK, J., *Kánoni jog*, I-II, Budapest, 1960-1963; BETTI, U., *La dottrina sull'Episcopato nel capitolo III della costituzione dogmatica Lumen gentium. Sussidio per la lettura del testo*, Roma 1968; BONNET, P. – GULLO, C. (a cura di), *La Curia romana*

nella const. Ap. Pastor Bonus (Studi giuridici 21), Città del Vaticano 1990; *Comentario exegético al Código de derecho Canónico*, A. MARZOA – J. MIRAS – R. RODRÍGUEZ-OCAÑA (dir.), Pamplona 1996, vol II.; *Il diritto nel mistero della Chiesa, vol II: Il popolo di Dio. Chiesa particolare e universale. La funzione di insegnare* (Quaderni di Apollinaris), Roma ²1990; NAVARRO, L., *Diritto di associazione e associazioni di fedeli* (Monografie giuridiche), Milano 1991; SIPOS, S., *Enchiridion iuris canonici*, Romae 1960.

Isten népének joga II (De iure populi Dei II) (CIC 367–572. kk.)

KJKB. 03

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. A részegyházak; 2. A püspökök általában; 3. A megyéspüspök; 4. A koadjutorok és a segédpüspök, 4. A székekadólyoztatás és székiüresedés; 5. Az egyháztartomány és egyházi régió; 6 A metropolita; 7. A pátriárka és prímás; 8. A részleges zsinatok; 9. A püspöki konferenciák; 10. Az egyházmegyei zsinat; 11. Az egyházmegyei hivatal; 12 Tanácsadó testületek az egyházmegyében; 13. A plébánia, plébánosok; 14 Az esperesek, a templomigazgató, a lelkészek.

Irodalom: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal*, szerkesztette, fordította és a magyarázatokat írta Erdő Péter, Budapest 2001; *A II. Vatikáni zsinat tanítása*, Budapest 2000; *La Chiesa particolare e strutture di comunione* (Il Codice del Concilio Vaticano II, 5), Bologna 1985; *La parrocchia e le sue strutture* (Il Codice del Concilio Vaticano II, 4), Bologna 1987; ARRIETA, J. I., *Diritto dell'organizzazione ecclesiastica* (Trattati di diritto 3), Milano 1997; BÁNK, J., *Egyházi jog. Az egyházi alkotmányjog alapjai*, Budapest 1958; BÁNK, J., *Kánoni jog*, I–II, Budapest 1960-1963; *Comentario exegético al Código de derecho Canónico*, MARZOA, A. – MIRAS, J. – RODRÍGUEZ-OCAÑA, R. (dir.), Pamplona 1996, vol II; *Il primato del successore di Pietro nel mistero della Chiesa* (Documenti e studi 19), Città del Vaticano 2002; *Il diritto nel mistero della Chiesa, vol II: Il popolo di Dio. Chiesa particolare e universale. La funzione di insegnare* (Quaderni di Apollinaris), Roma ²1990; SIPOS, S., *Enchiridion iuris canonici*, Romae 1960.

Bevezetés a keleti egyházjogba

KJKA. 02

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. A keleti egyházjog fogalma; 2. Bevezetés a keleti kánonjog forrásaihoz és szakirodalmához; 3. A keleti jog írásba foglalásának története; 4. A Keleti Kódex (CCEO) formai jellemzői; 5. A Keleti Kódex hatályossági köre és viszonya korábbi joghoz; 6. A Keleti Kódex tartalmi sajátosságai: a) alkotmányjog; b) szentségi jog; c) differenciák a tanítói küldetés szabályozásában, az általános normák, valamint a büntető- és eljárásjog területén; 7. A Keleti Kódex jelentősége; 8. A Keleti Kódex és a magyar görög katolikus egyház; 9. Megjegyzések az ortodox egyházjoghoz.

Irodalom: SZABÓ P., *Bevezetés a keleti egyházjogba*, Budapest 2003, [kézirat]; *Il matrimonio nel Codice dei canoni delle Chiese orientali* (Studi giuridici 32), Città del Vaticano 1994; ABBASS, J., *Two Codes in Comparison* (Kanonika 7), Rome 1997; *Az ókeresztény kor egyházfegyelme (az első négy században)*. Összeállította, a szövegeket fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Erdő Péter (Ókeresztény írók 5), Budapest 1983; BERKI, F., *Kánonok könyve*, I. Budapest 1946; BHARANIKULANGARA, K. (a cura di), *Il diritto canonico orientale nell'ordinamento ecclesiale* (Studi giuridici 34), Città del Vaticano 1995; *Oriente cattolico. Cenni storici e statistiche*, Città del Vaticano ⁴1974; NEDUNGATT, G. (ed.), *A Guide to the Eastern Code. A Commentary on the Code of Canons of the Eastern Churches* (Kanonika 10), Roma 2002; ROBERSON, R., *The Eastern Christian Churches. A Brief Survey* (Edizione Orientalia Christiana), Roma ⁶1999; TIMKÓ I., *Keleti kereszténység, keleti egyházak*, Budapest 1971; ŽUŽEK, I., *Understanding the Eastern Code* (Kanonika 8), Roma 1997; SALACHAS, D., *Istituzioni di diritto canonico delle Chiese cattoliche orientali*, Bologna 1993 [ristampa Napoli 2003].

Az Egyház tanító feladata (De Ecclesiae munere docendi) (CIC 747–833. kk.; ECE; SCH; DE)

KJKA. 03

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. A tanítóhivatal fogalma és a tanítóhivatali megnyilatkozások tipológiája; 2. Az ökumenizmus alapelvei és keretszabályai; 3. Az isteni ige szolgálata: a) igéjének hirdetése; b) A hitoktatás; 4. Az egyház missziós tevékenysége; 5. A katolikus nevelés: a) Az iskolák; b) A katolikus egyetemek és más felsőoktatási intézmények; c) Az egyházi egyetemek és fakultások; 6. A tömegtájékoztató eszközök, különösen a könyvek; 7. A hitvallás.

Irodalom: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarazattal*, szerkesztette, fordította és a magyarazatokat írta ERDŐ Péter, Budapest 2001; *A II. Vatikáni zsinat tanítása*, Budapest 2000; *II. Ökumenikus Direktórium*, Budapest 1996; ARDUSSO, F., *Magistero ecclesiale, il servizio della Parola*, Cinisello Balsamo (Milano) 1997.; *La funzione di insegnare della Chiesa* (Quaderni della Mendola 1), Milano 1992; *Comentario exegético al Código de derecho Canónico*, A. MARZOA – J. MIRAS – R. RODRÍGUEZ-OCAÑA (dir.), Pamplona 1996, vol III. BÁNK, J., *Egyházi jog. Az egyházi alkotmányjog alapjai*, Budapest 1958; *Dichiarazione Misterium Ecclesiae. Testo e commenti* (Documenti e studi 2), Città del Vaticano 1993.

Közigazgatási jog (Praxis administrativa)

KJKC. 03

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs DSc.

Tematika: 1. Az egyházi közigazgatási jog alapfogalmai; 2. A katolikus egyház közigazgatási rendszerének vázlata; 3. Az Apostoli Szignatura közigazgatási eljárási rendje; 4. A Hittani Kongregáció illetékessége és eljárási rendje; 5. Az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció illetékessége és eljárási rendje; 6. A SC Fid., Litt. circ., *Per litteras*, 1980. X. 14, nr. 5 (AAS 72, 1980, 1134); 7. A Megszentelt Élet Intézményei és Apostoli Élet Társaságai Kongregáció illetékessége és eljárási rendje; 8. A szerzetesintézmények definitóriumának illetékessége és eljárási rendje; 9. Az egyházmegyei hivatal közigazgatási eljárási rendjéről általában; 10. Az egyházmegyei hivatal részletes működési rendje; 11. A szerzetesi nagyobb előjáró és tanácsának közigazgatási jellegű intézkedései; 12. Az egyházi anyakönyvezés.

Irodalom: D'OSTILIO, F., *Il diritto amministrativo della Chiesa* (Studi Giuridici 37), Città del Vaticano 1995; LABANDEIRA, E., *Trattato di diritto amministrativo* (Trattati di diritto 2), Milano 1994; MICHIELS, G., *Principia generalia de personis in Ecclesia*, Parisiis 1955; MICHIELS, G., *Normae generales juris canonici*, vol. II, Parisiis 1949; GEISZ, A., *Egyházi közigazgatás*, Temesvár 1910; *Egységes katolikus anyakönyvi szabályozás*, Budapest 1988. PINTO, P.V., *Diritto amministrativo canonico. La Chiesa: mistero e istituzione* (Studium Romanae Rotae), Edizioni Dehoniane, Bologna 2006.

A keleti egyházak szervezeti sajátosságai

KJSZa. 08

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. A keleti egyházak eredete és jelenlegi csoportjai; 2. A keleti egyházak szervezetére vonatkozó jogszabályrendek; 3. A keleti egyházak hierarchikus szerkezetének fejlődése az antik egyházi kánonok tükrében; 4. A keleti egyházak egyetemes egyházba történő tagozódásának formái régen és ma; 5. A sajátjogú egyház általános jellemzői, egyes típusai, összevetése az 'autokefália' fogalmával; 6. A sajátjogú egyháztagság szabályai; 7. A pátriárkai és nagyérseki egyházak szervezeti sajátosságai; 8. A sajátjogú metropolitai egyház és a többi sajátjogú egyház; 9. A keleti egyházak szinodális szervei; 10. A püspökök kijelölésének rendszere a Keleti Kódex szerint; 11. A diaszpóra lelkipásztori ellátásának elméleti és gyakorlati kérdései; 12. A kelet egyházak és az Apostoli Szentszék

Irodalom: ERDŐ P., *Patriarchae maiores et minores. Zur Frage des Ursprungs einer Unterscheidung in der mittelalterlichen kanonistischen Terminologie*, in *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 162 (1993) 135–145; SZABÓ, P., *Sajátjogú egyházak a CCEO 174–176. kánonjának szabályozása szerint*, in *Athanasiana* 2 (1996) 117–142; ID., *A püspökválasztást érintő szabályozás módosulásai a keleti katolikus egyházjogban*, in *Athanasiana* 4 (1997) 83–94; ID., *A sajátjogú metropolitai egyházak kormányzati szervei*, in *Athanasiana* 6 (1997) 61–85; ID., *Sajátjogú egyháztagság a hatályos jog szerint (CIC 111–112. és CCEO 29–38. kk.)*, in *Kánonjog* 1 (1999) 1–2, 33–68; ID., *A «sajátjogú egyházak» ekkleziológiai értéke a decr. «Orientalium Ecclesiarum» és a Keleti Kódex (CCEO) tükrében*, in *Studia Wesprimiensia* 1 (1999) 2, 93–107; ID., *Hierarchák egyházközi konventje (CCEO*

322. kán), in *Studia Wesprimiensia* 3 (2001) 1–2, 277–292; ID., *A katolikus sajátjogú egyházak együttélésének jelenlegi helyzete és perspektívái*, in *Athanasiana* 14 (2002) 163–186; ID., *A sajátjogú egyházak tipológiája a Keleti Kódex szerint*, in *Ecclesiam aedificans. A 70 éves Keresztes Szilárd püspök köszöntése*, Ivancsó I. (szerk.), Nyíregyháza 2002, 363–382; SZABÓ, P. – TÓTH F., *A pátriárkai és metropolitai konvent jogintézménye mint a keresztségből fakadó sajátos küldetés gyakorlási fóruma (CCEO 140–145. kánonok)*, in *Athanasiana* 10 (2000) 105–120.

A törvénytárgy és a joghézag kitöltés [a kánonjogban]

KJSZa. 09

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. A törvénytárgy természete; 2. A hiteles törvénytárgy; 3. A doktrinális törvénytárgy szabályai; a) a főszabály; b) általános kiegészítő szabályok: párhuzamos helyek, a törvény célja, a törvény kialakulási körülményei, a törvényhozó szándéka (mens legislatoris); 4. egyéb interpretációs eszközök: a II. Vatikánum tanítása; a régi jog; a szokásjog; 5. az interpretáció speciális kiegészítő szabálya; 6. joghézag fogalma és kitöltési eszközei: analogia legis, analogia iuris, bírósági és közigazgatási gyakorlat, a kánonjogászok tartós és egybehangzó álláspontja; 7. a keleti jog eltérő rendelkezései.

Irodalom: MICHIELS, G., *Normae generales juris canonici*, vol. II, Parisii 1949; *Comentario exegetico al Código de derecho Canónico*, A. MARZOA – J. MIRAS – R. RODRÍGUEZ-OCAÑA (dir.), Pamplona 1996, vol I; *Fondazione del diritto. Tipologia ed interpretazione della norma canonica*, XXVII Incontro di Studio, «Villa Cagnola», 26–30 giugno 2000 Gazzada (VA), (Quaderni della Mendola), Milano 2000; GEROSA, L., *L'interpretazione della legge nella Chiesa. Principi, paradigmi, prospettive* (Biblioteca Teologica, Sezione canonistica 1) [Pregassona 2001]; M. SHEKLETON, *Doctrinal Interpretation of Law. Historical Synopsis and Commentary* (Canon Law Studies 345), Washington 1961; POLVANI, C., *Authentic Interpretation in Canon Law*, Rome 1999; G. MAY – A. EGLER, *Einführung in die kirchenrechtliche Methode*, Regensburg 1986.

A kánonjog modern kodifikációja

KJSZa. 10

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. Az egyházjog írásba foglalásának fordulópontjai; 2. A modern kodifikáció eszméletörténeti háttere és jogtechnikai jellemzői; 3. A kodifikáció igénye a kánonjogban; 4. Az 1917-es kodifikáció adatai (célkitűzés, kodifikációs folyamat, közreműködők); 5. Az 1917-es kódex jellemzői és kapcsolata a forrásokkal; 6. Az első keleti kodifikáció menete és eredményei; 7. A II. Vatikánum, mint kodifikációs alap; 8. A második kodifikáció elindítása és irányelvei; 9. A *Lex Ecclesiae fundamentalis*; 10. A kodifikáció szervei, fázisai és az egyes szövegtervezetek.

Irodalom: A. CAVANNA, *Storia del diritto moderno in Europa. Le fonti e il pensiero giuridico* I, Milano 1979; R. DAVID, *I grandi sistemi giuridici contemporanei*, Padova 1980; *Perché un codice nella Chiesa?* (II Codice del Vaticano II 1), Bologna 1984; J. BEYER, *Dal concilio al Codice* (II Codice del Vaticano II 2), Bologna 1984; F. D'OSTILIO, *Č pronto il nuovo codice di diritto canonico*, Città del Vaticano 1982; A. BERNAREGGI, *Metodi e sistemi delle antiche collezioni e il e del nuovo codice di diritto canonico*, Monza 1919; M. FALCO, *Introduzione allo studio del CIC* (Religione e società 18), Bologna 1992; G. FELICIANI, *Le basi del diritto canonico, dopo il codice del 1983*, Bologna [1995]; *Perché un Codice nella Chiesa* (II codice del Vaticano II, 1) Bologna [1984]; SZABÓ, P., *A CCEO mint a keleti egyházak első «Kódexe» (?) Megjegyzések néhány keleti kollektív jogtechnikai arculatához*, in SZABÓ B. – SÁRY P. (szerk.), *Dum spiro doceo. Ünnepi kiadvány Huszti Vilmos 85. születésnapjára*, Miskolc 2000, 293–311; SZABÓ, P., *A keleti kodifikáció története (I). A kezdetektől a II. Vatikáni Zsinatig*, in *Athanasiana* 12 (2001) 95–114; SZABÓ, P., *A keleti kodifikáció története (II). A II. Vatikáni Zsinattól a CCEO kihirdetéséig (1990)*, in *Athanasiana* 13 (2001) 101–121; SALACHAS, D.-SABBARESE, L., *Codificazione latina e orientale e canoni preliminari* (Studia Canonica 48), Roma 2003.

A szent szolgálattevők, vagyis a klerikusok (De ministris sacris seu clericis)

KJKA. 06

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. Az általános és a szolgálati papság; 2. Az egyházi rend és fokozatai; A felszentelés és kiszolgáltatója; 3. A nők pappá szentelésének problémája; 4. A felszentelés kellékei a szentelendő részéről; 5. A szentelési akadályok és szabálytalanságok; 6. A klerikusok képzése; 7. A klerikusok hovatarozása, vagyis inkardinációja; 8. A klerikusok jogai és kötelességei; 9. A klerikusi állapot elvesztése.

Tankönyv: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005.

Irodalom: G. GHIRLANDA: *Il sacramento dell'ordine e i ministri sacri o chierici*, Roma 1994. (jegyzet), *Il fedele cristiano* (Il codice del Vaticano II), Bologna 1984. *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Regensburg 2001. *Il diritto nel mistero della Chiesa II.* (Quaderni di Apollinaris 9), Roma 1990. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, in EV S1, Bologna 1990, 840-975. *Il sostentamento del clero*, (Studi giuridici XXVIII), Città del Vaticano 1993.

Az Egyház megszentelő feladata (De Ecclesiae munere sanctificandi)

KJKB. 09

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. Az egyház megszentelő feladatáról általában; 2. A communicatio in sacris; 3. A liturgia és a liturgikus tevékenység; 4. A beavatás szentségei: a) keresztség; b) bérálás, c) eucharisztia; 5) A bűnbocsánat szentsége; 6) A búcsú; 7) A betegek kenete; 8. Az egyéb istentiszteleti cselekmények: a) szentelmények; b) zsolozsma; c) egyházi temetés; d) szentek, szentképek és ereklyék tisztelete; e) fogadalom és eskü; 9. A szent helyek és idők.

Tankönyv: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005.

Irodalom: *I sacramenti della Chiesa*, Bologna 1989. *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Regensburg 2001. *La funzione di santificare della Chiesa* (Quaderni della Mendola 2), Milano 1995. *I sacramenti della Chiesa* (Il Codice del Vaticano II), Bologna 1989. *Il diritto nel mistero della Chiesa III.* (Quaderni di Apollinaris 10), Roma 1992. KUMINETZ G., *Az Egyház megszentelő feladata IV. A megszentelés egyéb eszközei* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae I/6/1), Budapest 2005.

Az Egyház anyagi javai (De bonis Ecclesiae temporalibus)

KJKA. 07

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. Az Egyház céljai az anyagi javakkal; 2. Az egyház javakhoz való joga és annak jogi természete; 3. A tulajdon fogalma; 4. A javak tulajdonosai; 5. A pápa, mint az egyházi vagyon legfőbb kezelője; 6. A javak szerzése; 7. A javak kezelése; 8. A szerződések és a javak elidegenítése; 9. Kegyes intézkedések és kegyes alapítványok; 10. A szerzetesintézményekre vonatkozó vagyoni jogi előírások.

Irodalom: *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal*, szerkesztette, fordította és a magyarázatokot írta ERDŐ Péter, Budapest 2001. (1254-1310.kk.); KUMINETZ G., *Az egyházi vagyoni jog alapjai*, Veszprém 1997. *Handbuch des Vermögensrechts der katholischen Kirche*, HEIMERL, H., - PREE, H., hrsg., Regensburg 1993. V. De Paolis, *I beni temporalis della Chiesa*, Bologna 1995., SCHOUPPE, J-P., *Elementi di diritto patrimoniale canonico*, Milano 1997. *I beni temporalis* (Quaderni della Mendola 4), Milano 1997.

Házasságjog (De matrimonio)

KJKC. 04

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. A házasság, mint szövetségkötés és szentség; 2. A beleegyezés tárgya; 3. Az Egyház illetékessége; 4. A házasságkötés előtti és utáni lelkipásztori teendők; 5. A házassági akadályok; 6) A házassági beleegyezés és hiányosságai; 7. A házasságkötés formája; 8. A vegyes házasságok; 9. A házasságkötés hatásai; 10. A felek különválása; 11. A kötelék felbontása; 12. A házasság érvényesítése.

Tankönyv: KUMINETZ G., *Katolikus házasságjog* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae II/1), Budapest 2002.

Irodalom: *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal*, szerkesztette, fordította és a magyarázatokot írta ERDŐ Péter, Budapest

2001; CASTANO, J.M., *Il sacramento del matrimonio*, Roma 1994²; CHIAPPETTA, L., *Il matrimonio*, Roma 1990; LÜDICKE, K., *Eherecht. Canones 1055-1165*, Essen 1983; NAVARRETE, U., *Structura iuridica matrimonii secundum Concilium Vaticanum II*, Roma 1988; ZAPP, H., *Kanonisches Eherecht*, Freiburg 1988.⁷ PUIG, F., *La esencia del matrimonio a la luz del realismo jurídico*, Pamplona 2004.

A papság ellátása

KJSZa. 11

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. A klérus ellátására vonatkozó tanítás a Szentírásban és az egyház tanításában; 2. A II. Vatikáni Zsinat tanítása; 3. A klérus ellátásának története; 4. A tisztaság, illetve díjazás jogának tartalma; 5. A felszentelés, az inkardináció és az ellátás kapcsolata; 6. A hatályos fegyelem és néhány fontosabb modell.

Irodalom: DE PAOLIS, V., *Il sostentamento del clero dal Concilio al Codice di Diritto Canonico in Bilancio e prospettive*, a cura di Latourel R., Roma, II. 571-595; *Il sostentamento del Clero*, (Studi giuridici XXVIII) Città del Vaticano 1993.

A kánoni forma jogintézményének kialakulása és mai szabályozása

KJSZa. 18

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. A házasság intézménye; 2. A házasság szentségi és liturgikus formája; 3. Az Egyház illetékessége; 4. A házasságkötés jogi formája: a) A kánoni forma kialakulásának története; b) a jogi forma sajátos természete; 5. A hatályos fegyelem aktuális kérdései; 6. A kánoni forma jogintézményének jelentősége, illetve továbbfejlődésének lehetőségei.

A tomista jog- és állambölcsélet aktuális kérdései

KJSZa. 19

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. A tomista társadalombölcsélet alapelvei; 2. A természetjog keresztény szemlélete; 3. A természetjog tartalma; 4. A természetjog teológiai értéke; 5. A krisztushívők részvétele a közéletben; 6. A vallásszabadság joga és kötelessége; 7. Az állam a keresztény szemléletben; 8. A tulajdonjog eredete, lényege és célja; 9. A tekintély eredete, mivolta és célja; 10. Állam és egyház kapcsolata; 11. Az erkölcsi és a jogrend kapcsolata; 12. Horváth Sándor O.P. társadalombölcséleti hagyatékának méltatása.

A boldoggá- és szentté avatási eljárás

KJSZa. 20

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. A boldoggá- és szentté avatási eljárás története; 2. A boldoggá avatás teológiai jelentősége; 3. Az életszentség és vértanúság teológiai és kánonjogi fogalma; 4. A nyilvános tisztelet módjai; 5. Szentek, ereklyék és szentképek tisztelete; 6. A kánoni eljárás: a) eljárásjogi alapvetés; b) egyházmegyei vizsgálat; c) a bizonyítékok; d) a csodák; e) A szentté avatási kongregáció illetékessége és eljárási rendje; f) A pápa szerepe az ilyen ügyekben.

Egy klerikusi illemtanács vázlat

KJSZa. 21

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. A jogi-, erkölcsi és illemtanácsok sajátos természete és egymás közti kapcsolatuk; 2. Illemtanácsok önmagunkkal szemben; 3. Illemtanácsok másokkal szemben; 4. A miséző illemtana; 5. A szentség-kiszolgáltatás illemtana; 6. A temetés illemtana; 7. Különböző hivatások és helyzetek illemtana.

Historia institutionis coelibatus sacerdotalis

KJSZa. 12

Előadó: Dr. Philip Gudenus

(német nyelven)

Soll der Priesterzölibat weiter beibehalten werden, trotz der Kritiken, denen er ausgesetzt ist? Auf diese Frage sucht diese Veranstaltung eine Antwort zu geben. Bei der Darstellung der Entwicklung des Klerikerzölibats im Lauf der Kirchengeschichte werden grundlegende Elemente des Sakraments der Weihe sichtbar, sowie die Wesensunterscheidung zwischen dem allgemeinen Priestertum aller Getauften und dem Amtspriestertum derjenigen, die das Sakrament der Weihe empfangen haben.

Literatur: JOHANNES PAUL II., *Nachsynodales Apostolisches Schreiben «Pastores dabo vobis»*, Roma 1992. *Direktorium für Dienst und Leben der Priester*, Città del Vaticano 1994, Nr. 57-60. A. M. STICKLER: *Der Klerikerzölibat. Seine Entstehungsgeschichte und seine theologischen Grundlagen*, Abensberg 1993. (In viele Sprachen übersetzt. Ungarisch: *A klerikusi celibátus. Fejlődéstörténete és teológiai megalapozása*. Kiadja: a Központi Papnevelő Intézet, Budapest 1994.); KONGREGATION FÜR DEN KLERUS (Hrsg.), *Solo per Amore. Riflessioni sul celibato sacerdotale*. Cinisello Balsamo 1993. Ch. COCHINI SJ, *Origines apostoliques du célibat sacerdotal*, Paris 1981. (Englisch: *Apostolic Origins of Priestly Celibacy*, San Francisco 1990); R. CHOLIJ, *Clerical Celibacy in East and West*, Worcester 1989. F. LIOTTA, *La continenza dei chierici nel pensiero canonistico classico (da Graziano a Gregorio IX)* Milano 1971. A. DEL PORTILLO, *Consacrazione e missione del sacerdote*, Milano 2000. K. M. BECKER und J. EBERLE (Hrsg.): *Der Zölibat des Priesters*. St. Ottilien 1995. S. HEID, *Zölibat in der frühen Kirche. Die Anfaenge einer Enthaltenspflicht für Kleriker in Ost und West*. Paderborn-München-Wien-Zürich 1997. P. RODRÍGUEZ, *Sacerdocio ministerial y sacerdocio común en la estructura de la iglesia*, in *Romana* 4, fascicolo 1, 1987, 162-176, Roma 1987, bzw. in *Romana, Estudios (1985-1996)* 17-36, Roma 1997.

Quaestiones de sacramento poenitentiae

KJSZa. 13

Előadó: Dr. Philip Gudenus

(német nyelven)

Das Sakrament der Wiederversöhnung mit Gott ist von entscheidender Bedeutung für das Innenleben und für die Bemühung nach Heiligkeit, zu der das 2. Vatikanische Konzil alle Gläubigen aufgefordert hat. Hier werden die Rechtsnormen, die die Spendung des Sakraments der Buße regeln, in ihrer Grundbedeutung untersucht, wobei eine Reihe von Dokumenten des Lehramts herangezogen werden. Diese Normen werden dann zur Lösung einer Reihe pastoraler Fragen angewendet. Weiters wird die Geschichte der Spendung des Bußsakraments von der Urkirche bis zum Beginn des dritten Jahrtausends dargestellt.

Literatur: JOHANNES PAUL II., Postsynodales Apostolisches Schreiben *Reconciliatio et poenitentia*, Rom 1984. K. LÜDICKE (Hrsg.): *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*. Essen 1985: Kommentare zu den cc. 959-997. A. BLANCO, *Prassi sacramentale della riconciliazione ed uso del confessionale (I)*, in *Annales Theologici* vol. 11, fasc.1 (1997) s. 3-65. A. BLANCO, *Prassi sacramentale della riconciliazione ed uso del confessionale (II)*, in *Annales Theologici*, 11, 2 (1997) s. 313-400. A. BLANCO, *Prassi sacramentale della riconciliazione ed uso del confessionale (III)*, in *Annales Theologici*, 12, 1 (1998), s. 61-111.

Zur Verpflichtung, alle Sünden zu beichten (c. 960 CIC 83 sowie c. 1388 CIC 83): F. M. CAPPELLO, *Tractatus canonico-moralis De Sacramentis, Vol II. De poenitentia*, Taurini-Romae 6/1953

Zum Ort des Bußsakraments (c. 964 CIC 83): L. SCHICK, *Außerhalb des Beichtstuhls dürfen Beichten nur aus gerechtem Grund entgegengenommen werden*, in W. AYMANS und K. Th. GERINGER (Hrsg.), *Iuri canonico promovendo: Festschrift für Heribert Schmitz*, s. 207-226. J. B. TORELLO, *Plädoyer für ein Möbel*, in *Theologisches*, 333 - 336. P. LOPEZ GONZALEZ, *El lugar para la celebración de la penitencia, Apuntes históricos y regulación actual*, in *Scripta Theologica* 25 (1993), 857-900.

Zur Generalabsolution: T. RINCÓN-PÉREZ in *Manual de Derecho Canónico*, Pamplona 2/1991. s. 517-546. T. RINCÓN-PÉREZ, in *Código de Derecho Canónico, Edición bilingüe y anotada. A cargo del Instituto Martín de Azpilcueta*, Pamplona 5/1992. W.H.STETSON, *Kommentar zu den cc. 960 bis 963*, in A.MARZOA, J.MIRAS y R. RODRÍGUEZ-OCANA, *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, Pamplona 1996.

S. J. CORDILEONE, *General Absolution: A Study of the Present Norms in Their Theological and Historical Context*. PUG, Rome 1989. P. KUBIAK, *L'Assoluzione generale nel Codice di Diritto Canonico (cann. 961-963) alla luce della dottrina del Concilio di Trento sull'integrità della*

confessione sacramentale. Roma 1996. A. DUCAY, *La Confessione individuale e l'assoluzione generale. Una riflessione analitica sulla dottrina del Magistero della Chiesa*. in *Annales Theologici* 7 (1993) 101-128. R. MERZ, *Die Generalabsolution als außerordentliche Spendeweise des Bußsakramentes. Herkunft - Ortsbestimmung - Grenzen*. Dissertation Freiburg, 1992. Promotor: C.G. FÜRST.

Zur Rolle des Beichtvaters (c. 978 CIC 83) sowie zu allgemeinen Fragen: J.B. TORELLO, *Psicoanalisi e confessione*, Edizioni Ares, Milano 1989. 105 s. M. HURLEY, *Reconciliation and Forgiveness*, in *The Jurist* 56 (1996), 465-486. C. GESTRICH, *Ist die Beichte erneuerungsfähig?* in *Berliner Theologische Zeitschrift* 10 (1993) 187-196.

Zur Problematik der Strafen «latae sententiae» (c.1314 et al.): S. DEMEL, *Tatstrafe kontra Spruchstrafe? Ein Vergleich des CIC/1983 mit dem CCEO/1990*, in *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 165 (1996), 95-115.

Besondere Situationen: A. E. HIEROLD, *Beichte per Telefon? Bemerkungen zum "Ort" für das Bußsakrament*. in *Festschrift G. MAY, 1991*, 101-128.

Quaestiones selectae de structura juridica et sacramentali matrimoni christiani

KJSZa. 14

Előadó: Dr. Philip Gudenus

(német nyelven)

Zunächst werden die Grundbegriffe des Sakraments der Ehe analysiert. Die Ziele und die wesentlichen Eigenschaften der Ehe werden in ihrer juristischen Formulierung im Licht der jüngeren Dokumente des Lehramts studiert. Verschiedene Fälle möglicher Formmängel sowie von Nichtigkeitsgründen werden untersucht. Schließlich kommt der Konsens sowie dessen mögliches Fehlen bzw. Mängel zur Sprache. Zahlreiche pastorale Fragen werden nach juristischen Grundsätzen einer Lösung zugeführt.

Literatur: JOHANNES PAUL II.: Postsynodales Apostolisches Schreiben *Familiaris consortio*, Rom 1981. C. BURKE, *Covenanted Happiness. Love and Commitment in Marriage*, Dublin 1990. (Italienisch: *La felicità coniugale. Vita di coppia e paternità responsabile*. Milano 1996.); B. PRIMETSHOFER, *Der Ehekonsens*, in J. LISTL, H. MÜLLER, H. SCHMITZ (Hrsg.), *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Regensburg 1983, (*HdbKathKR*) 765-782. K.-Th. GERINGER, *Die Konvalidation der Ehe*, in *HdbKathKR* 808-815. H. FLATTEN, *Nichtigerklärung, Auflösung und Trennung der Ehe*, in *HdbKathKR* 815-826. K. LÜDICKE (Hrsg.), *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, Essen 1985, Kommentare zu den cc. 1055-1165. A. MARZOA, J. MIRAS, R. RODRIGUEZ-OCANA: *Comentario Exegético al Código de Derecho Canónico III*, Pamplona 1995, Kommentare zu den Kanones 1055-1165. *Proceedings of the International Conference „Present-day problems in Mixed Marriages”*, in *Folia Canonica* 4 (2001) 205-267. J. HERVADA, *Carta sobre el divorcio*, Pamplona 1998. *El matrimonio y su expresión canónica ante el III milenio*. X Congreso Internacional de Derecho Canónico, Pamplona 2000.

Egyházi eljárásjog I (De processibus I)

KJKB. 07

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. Fogalmak tisztázása; 2. Az eljárás jogi természete; 3. Az eljárási törvények alkalmazása; 4. A hatáskör; 5. A bíróságok fajtái; 6. A hatáskörök osztályozása; 7. Abszolút és relatív hatáskör; 8. Az ügyek terület szerinti felosztása; 9. Abszolút hatásköri címek; 10. Kizárólagos és versengő fórumok; 11. Relatív hatásköri címek; 12. Az összefüggés és a megelőzés.

Tankönyv: HÁRSFAI K., *Egyházi eljárásjog*, Budapest 2006.

Irodalom: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; HÁRSFAI K., *Eljárásjog I-IV*. Budapest 2003. (jegyzet); M.J. ARROBA CONDE, *Diritto processuale canonico*, Roma 1996; P. VITO PINTO, *I processi*, Città del Vaticano 1993; F.J. RAMOS, *I tribunali ecclesiastici*, Roma 1998.

Egyházi eljárásjog II (De processibus II)

KJKB. 07

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. A bírósági szervezet; 2. A bíróságok közötti kapcsolat; 3. Területi bíróságok; 4. Személyi bíróságok; 5. Az apostoli bíróságok; 6. A bíró; 7. A bírósági helynök; 8. Az egyházmegyei bírák; 9. Az egyes bíró. A bíró kollégium; 10. A bíróság működése; 11. A jegyző, a futár, a tolmács, az állandó jogvédő; 12. A felek.

Tankönyv: HÁRSFAI K., *Egyházi eljárásjog*, Budapest 2006.

Irodalom: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; HÁRSFAI K., *Eljárásjog I-IV*. Budapest 2003 (Jegyzet); M.J. ARROBA CONDE, *Diritto processuale canonico*, Roma 1996; P.VITO PINTO, *I Processi*, Città del Vaticano 1993; F.J.RAMOS, *I tribunali ecclesiastici*, Roma 1998; HÁRSFAI K., *A keresetlevél a kánoni perben*, Budapest 2002.

Egyházi eljárásjog III (De processibus III)

KJKB. 07

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. Keresetek és kifogások; 2. Képviselők és ügyvédek; 3. Hatáskör hiány, elfogultság, a bíró jogai és kötelezettségei; 4. A keresetlevél tartalmi és formai követelményei; 5. Az idézés; 6. A litis contestatio; 7. A bizonyítási szakasz; 8. A felek nyilatkozata és ennek értékelése; 9. Az okirati bizonyítás; 10. Az iratok közzététele; 11. A perbezáras; 12. Az ügy vitája.

Tankönyv: HÁRSFAI K., *Egyházi eljárásjog*, Budapest 2006.

Irodalom: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; HÁRSFAI K., *Eljárásjog I-IV*. Budapest 2003.(Jegyzet); M.J. ARROBA CONDE, *Diritto processuale canonico*, Roma 1996; P.VITO PINTO, *I processi*, Città del Vaticano 1993. *Confessione e dichiarazione delle parti nelle cause canoniche di nullità matrimoniale* (Verona, Università degli Studi 10 maggio 2001) [Diritto Canonico – Diritto Ecclesiastico pubblicazioni a cura di Sandro Ghero 6], Milano 2003.

Egyházi eljárásjog IV (De processibus IV)

KJKB. 07

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. Az ítélet; 2. Az ítélet meghozatala, tartalma és formája; 3. A határozat; 4. Az ítélet végrehajtása; 5. A semmisségi panasz; 6. A fellebbezés; 7. A res iudicata fogalma; 8. Perújrafelvétel; 9. In integrum restituito; 10. Szóbeli peres eljárás; 11. A házasság érvénytelenségének megállapítására irányuló per; 12. A házassági semmisségi per strukturális, személyi és fegyelmi előfeltételei.

Tankönyv: HÁRSFAI K., *Egyházi eljárásjog*, Budapest 2006.

Irodalom: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; HÁRSFAI K., *Eljárásjog I-IV*. Budapest 2003.(Jegyzet); M.J. ARROBA CONDE, *Diritto processuale canonico*, Roma 1996; P.VITO PINTO, *I processi*, Città del Vaticano 1993. *Confessione e dichiarazione delle parti nelle cause canoniche di nullità matrimoniale* (Verona, Università degli Studi 10 maggio 2001) [Diritto Canonico – Diritto Ecclesiastico pubblicazioni a cura di Sandro Ghero 6], Milano 2003.

Egyházi eljárásjog V (De processibus V)

KJKC. 07

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. A házasság érvénytelenségének megállapítása okirati eljárásban; 2. A szeparáció; 3. A nem szentségi házasságok felbontása; 4. A megkötött de el nem hált házasság felbontása; 5. A holtnak nyilvánítási eljárás; 6. A felszentelés semmisségének kinyilvánításáért folyó perek; 7. Eljárás az új házasság kötése elleni tilalom törlése iránt; 8. Büntető eljárás; 9. A plébánosok elmozdítása vagy áthelyezése; 10. A szerzetesi intézményből történő kilépés vagy elbocsátás; 11. A papság és a diakonátus kötelezettségei alóli mentesítésre irányuló eljárás; 12. A boldoggá és szenttéavatási eljárás lefolyása.

Tankönyv: HÁRSFAI K., *Egyházi eljárásjog*, Budapest 2006.

Irodalom: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; HÁRSFAI K., *Eljárásjog I-IV*. Budapest 2003.(Jegyzet); M.J. ARROBA CONDE, *Diritto processuale canonico*, Roma 1996; P.VITO PINTO, *I processi*, Città del Vaticano 1993. *Confessione e dichiarazione delle parti nelle cause canoniche di nullità matrimoniale* (Verona, Università degli Studi 10 maggio 2001) [Diritto Canonico – Diritto Ecclesiastico pubblicazioni a cura di Sandro Ghero 6], Milano 2003.

Jogfilozófia (Philosophia iuris)

KJKB. 04

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. A jogászi mesterség; 2. Az igazságosság erényének jellegzetességei; 3. Az igazságosság és az igazságos cselekmény; 4. A nagylelkűség; 5. A jogtalanság; 6. A személyek, a jogi kötelek és a jogi helyzet; 7. A természetes igazságosság; 8. A jogalany fogalma; 9. A jogszabály sajátosságai; 10. A természeti törvény mibenléte; 11. A természetjog sajátosságai, valamint a pozitív jog; 12. A pozitív jog rendszerének természetjogi alapja.

Tankönyv: HERVADA, J., *Kritikai bevezetés a természetjogba* (ford. Hársfai K.), Budapest 2004.

Kánonjogi pszichológia

KJKC 05

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. A házasság fiziológiája; 2. A házasság patológiája; 3. Fő pszichikai anomáliák; 4. Pszichológiai kritériumok a felek és a tanúk kijelentéseinek az egyházi eljárásban történő értékelésére.

Egyházi bírósági joggyakorlat (Jurisprudentia)

KJKC. 05

Előadó: Hársfai Katalin

Tankönyv: HÁRSFAI K., *Bírósági gyakorlat*, Budapest 2008.

Római jog (Ius romanum)

KJKA. 09

Előadó: Dr. Lefkánits György

Tematika I: 1. A római magánjog forrásai és írásos emlékei; 2. A magánjog védelme; 3. A személy fogalma a római jogban; 4. A családjogi állapot, rokonság; 5. A házasság; 6. A cselekvőképesség, gyámság, gondnokság; 7. A jogi személyek; 8. A dolgok; 9. A tulajdon; 10. A birtok; 11. A tulajdonszerzés módjai; 12. A szolgáljak.

Tematika II: 1. A törvényes öröklés; 2. A végrendeleti öröklés; 3. A kötelem fogalma, a szolgáltatás fajtái; 4. Felelősség a szolgáltatásért; 5. Kezesség, zálogjog, kötbér, foglaló; 6. A szerződések érvényessége és hatályossága (tévedés, megtévesztés, kényszer, félelem, színlelés, feltétel); 7. A reál szerződések; 8. A konszenzuál szerződések; 9. Különleges kötelek: gyámság, hagyomány, megbízás nélküli ügyvitel; 10. A delictumok és a crimenek kialakulása, fogalmi elemei; 11. Az egyes delictumok és crimenek; 12. Kötelek a delictumokból.

Tankönyv: BRÓSZ, R.-PÓLAY E., *Római jog*, Budapest 1976.

Irodalom: FÖLDI A.-HAMZA G., *A római jog története és institúciói*, Budapest 1996.

Bevezetés a világi jogba III-IV (Introductio in ius civile III-IV)

KJKA. 08

Előadó: Dr. Lefkánits György

Tematika III: 1. Polgári jog. Alapelvek, jogalanyok jogilag jelentős tulajdonságai; 2. A személyek polgári jogi védelme. A tulajdonjog általános szabályai; 3. A tulajdonjog megszerzése, védelme. A birtok és a birtokvédelem; 4. A szerződések általános szabályai; 5. A szerződések megszűnése. Felelősség, kártérítés; 6. Egyes szerződések I; 7. Egyes szerződések II; 8. A házasság fogalma, a polgári házasság alaki kellékei; 9. A házasság érvénytelensége; 10. A házastársak jogai és kötelezettségei. 11. Házassági vagyoni jog; 12. A házasság megszűnése; 11. A törvényes öröklés; 12. Végintézkedésen alapuló öröklés.

Tematika IV: 1. A törvényes öröklés; 2. Végintézkedésen alapuló öröklés. 3. Büntetőjog. Alapfogalmak; 4. A büntethetőséget kizáró és megszüntető okok; 5. Büntetések és intézkedések; 6. Egyes bűncselekmények I.; 7. Egyes bűncselekmények II.; 8. A büntetőeljárásjog alapfogalmai; 9. A büntetőeljárás szakaszai. A perbeli bizonyítás, az elsőfokú ítélet; 10. A jogorvoslatok. A jogerős ítélet és végrehajtása; 11. Polgári eljárásjog I.; 12. Polgári eljárásjog II.

Irodalom: Vonatkozó hatályos állami jogszabályok és azok magyarázata: tk; Btk; Be; Pp.

*Pápai beszédek a Római Rotán I-II***KJSZa. 16****Előadó: Dr. Hársfai Katalin**

Az előadás témáját azok a beszédek jelentik, melyeket a Pápa a törvénykezési év kezdetén mondott a Római Rota bíróságon. Az elmúlt hatvan év beszédeit elemezve olyan erkölcsi alapelvekkel ismerkednek meg a hallgatók, amelyek az igazságszolgáltatási munkát érintik. A Pápa egyaránt szól a bírákhoz, ügyészekhez kötelékvédőkhöz és ügyvédekhez, néha még a civil jogászokhoz is. Mivel ezek a beszédek örök érvényű erkölcsi útmutatást hordoznak, tanulmányozásuk hasznos napjaink joghallgatói számára is.

Irodalom: *Le allocuzioni dei Sommi Pontefici alla Rota Romana (1939-2003)*, Città del Vaticano 2004.

*Alapelvek a peres eljárásban***KJSZa. 17****Előadó: Dr. Hársfai Katalin**

Ez a külön előadás azokkal az alapelvekkel foglalkozik, amelyek a peres eljárás 1983-as kodifikációjánál szerepet játszottak. Ezek az alapelvek nem újak, hanem az Egyházban korábban is ismert régi princípiumok újrafogalmazásai. A II. Vatikáni Zsinat által felelevenített olyan kérdések ezek mint az emberi személy ezen belül a hívek jogainak védelme és ehhez kapcsolódóan a jogok érvényesítésének kérdése, a védekezés jogának a biztosítása stb. Az alapelvek megismerésén keresztül érthetőbbé válnak a perek lefolytatásának szabályai, az egyes szabályok oka és miéértje a hallgatók előtt világossá és értékelhetővé válik.

Tankönyv: HÁRSFAI K., *A keresetlevél a kánoni perben*, Budapest 2008.